

VIDOVĐAN

GLASILO JUG. NAPREDNE OMLADINE

ŠTEV. 2.-3.

JUNIJ 1923.

LETO II.

IZDAJA

CENTRALNO TAJNIŠTVO JUG. NAPREDNE
OMLADINE IZ SLOVENIJE

V LJUBLJANI

(KONZORCIJ „VIDOVĐAN“)

VSEBINA:

MAT. PRIMUS: IVANE ENDLICHERU!

INKO: VRNIL SI SE MRTEV!

JOŽE KREGAR: IZ PRAGE? (Konec.)

INKO: KAM — ZAKAJ — ČEMU?

DR. STANE RAPÈ: ODKRITA BESEDA VSEM,
KI HOČEJO ZDRAV VZGOJNI SISTEM.
(Konec.)

K. J. N. A. IZ ITALIJE: PRIMORSKIM ABI-
TURIJENTOM.,

IVAN KOLAR: DR. IVAN TAVČAR — SLO-
VENIJAN. (Konec.)

VESTNIK C. T.

V C. T. VČLANJENA DRUŠTVA.

JUGOSLOVANSKO DIJAŠTVO.

SLOVANSKO DIJAŠTVO.

RAZNO.

PONATIŠ DOVOLJEN LE Z NAVEDBO VIRI.

«VIDOVDAN» IZHAJA MESEČNO VSAKEGA 15. RAZEN JULIJA
IN AVGUSTA. ☪

DVOJNA ŠTEVILKA STANE ZA DIJAKE 4 D, ZA OSTALE 5 D.
UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, TOMANOVA ULICA 3.
GLAVNI UREDNIK: *DOLFE SCHAUER.* — ODGOVORNI UREDNIK:
STANE RAPÈ. ☪

NARODNI MUČENIČE!

BORČE ZA IDEJU!

IVANE ENDLICHERU!

Došao je eto čas, da Te ožarenog suncem proljetnijem, okićenog cvijećem rodne nam grude, pozdravljenog od sviju nas — povedemo kroz dragu Ti domaću zemlju — sve onamo do bijele Ljubljane, koja Ti u sjenama svog viječnog počivališta nudi zasluženi pokoj — i slavu.

Mukotrpní život Tvoj pun zapreka postavljenih pred noge Tvoje nije Te priječio, a da ne podeš za visokim idealima — kamo Te je poput sjajne zvijezde vukla Slavenska Misao.

Ponose naš! Stajao si poput hrasta rodne nam šume stalno i slavno na braniku ideje. I dok se ropski sagnuše šije mnogo većeg utjecaja — Ti si imajući pred očima besmrtnu ideju — vječno uzvišeni cilj — Slavu Roda, stajao čvrsto i nepokoljebivo uz nju, te konačno dao život svoj za nju.

Idealni prvo-borče! Uklesao si ime svoje u historiju našu, punu krvave slave, mučeničkom smrću svojom.

Učinio si, da se je mlada generacija povela za Tobom i prijateljima Tvojim te začela da materijalizuje Vaše ideale, da ispuni ono, što je bila želja svih, koji položiše na žrtvenik domovine glave svoje .

Mrtav si pobjedio: onim putem, kuda su Te živa vodili u ropstvo — kroz podjarmljenu Ti domovinu, vraćamo Te nositelja ideje — mrtvog na žalost — ali kroz slobodne gore i ravni slovenske, koje Ti spremaju zadnji pokoj u zatišju svom.

Eto! Danas je dan, kada slavimo žalostan trijumf Tvoj. Žalostan, jer smo izgubili Tebe, vjernog druga, dragog prijatelja in ponosnog borca. Trijumf radi toga, jer se je ispunila misao, radi koje si žrtvovao sve.

Ti si nam dokazao, da si bio potomak otaca, koji su znali i na kocu umirat bez golema jada. Pokazao si, da si pravi sin plemena, o kome pjesma pjeva, da su mu predci imali u grudima do tri srca junačka.

Dao si uzor budućoj generaciji, da pode stazom Tvojom, mučnom i krvavom, ali koja vodi do vječne slave i časti.

Slava Ti zato, mučeniče velike Slavenske Ideje!

Neka Ti je lahka rođena gruda!

(Govor delegata C. T. ob prilici sprejema pozemeljskih ostankov Ivana Endlicherja na kolodvoru v Mariboru 31. maja t. l. Op. ured.)

INKO:

VRNIL SI SE MRTEV!

Pozdrav mladine svojemu apostolu jugoslovanske ideje

Ivanu Endlicherju.

Vsak narod ima v hiši svojega življenja posebno kamrico, v katero je skrbljivo spravil, kar je bil kdaj pridobil dragocenega, spravil vse, kar je bil kdaj najgloblje doživel, z vsem svojim ubogim telesom, z vso čisto dušo, spravil vse, kar je kdaj trepetaje v predsmrtni bridkosti čutil in mislil. V to kamrico stopi ob usodni uri, stopi vanjo, da se povrne očiščen in utrjen, poln vere vase...

(Cankar).

V svobodni zemlji smo Ti izkopali grob.

Prenesli smo iz tujine Tvoje kosti.

Narod Ti je priredil veličasten sprejem, kakor da prihaja v deželo zmagoslavni kralj.

In vsa domovina je bila odeta v črno žalost, kakor da si umrl včeraj. — A vsa pot je bila posuta s cvetjem, kakor da se pelješ na svatbo!

Sile neba so zabučale, kakor da se hoče nebo izplakati za nas nad svetimi žrtvami. Med gromom, ploho in viharjem smo polagali Tvoje kosti v svobodno zemljo in besede pesnikove so narekovale izpoved narodu na Tvoj grob.

Srca so bila razklenjena, v grozi in strahu so zrla na krste in trepetala v plahi molitvi — zakaj, žrtev Tvoja in Tvojih bojnikov ni še maščevana!

A mladina Tvoja, prosta in svobodna, je prišla na Tvoj grob, da razgiblje svoje duše v spominu Tvojega mučeniškega trpljenja, da se navžije junaškega duha v sveti kapelici Tvojega groba, ob Tvoji zadnji kamrici ob prahu Tvojih prsi, ki so izdihale nam najdražje srce, kar jih je živelo med nami v onih dneh, ko ni bilo solnea za nas.

Tvoj prah je svet, posvečen v trpljenju, ki ga je blagoslovila Tvoja idealna mladost.

Danes blagoslavljamo mi s Tvojim svetim prahom osvobojeno zemljo, da nam bo tudi ona sveta, kakor nam ni bila do sedaj.

Glas Gosposvetskega zvona, bučanje Jadranskega morja, otožna pesem goriških brd, stók odmaknjenih mejnikov na vzhodu in jugu in vaši sveti grobovi tu in oni na Kosovem in vsi pozabljenih in nepoznanih borcev so nam klicarji na pot dela, ki si jo utiral in oral za veliko jugoslovansko idejo,

da vzraste svoboden, velik in zdrav narod.

Tu je dedščina Tvoji omladini, koju čuvaj in vōdi Tvoj veliki duh, da bo vredna izvršiti Tvojo oporoko, pisano s smrtjo — zakaj, vojska Kralja Matjaža se bliža. Da bomo pripravljani, ko vstane — veliki Slovan!

JOŽE KREGAR:

IZ PRAGE?

(Konec.)

Ta kongres namreč ni bil dobro pripravljen. Če presojam naše razmere, niti v ÚSČS niso bili na jasnem. Kongres je bil sklican, ne da smo se preje zavedli in precizirali, kaj pomeni „Slovanstvo“. Nepojasnjeno je bilo zlasti rusko vprašanje, in le tako si je mogoče pojasniti, da niso bili na kongres povabljeni dijaki iz Sovjetske Rusije in Sovjetske Ukrajine. Že tu vidimo, kako težko je doseči kaj pozitivnega glede točke 1. zagrebške deklaracije: omogočiti vzajemen obisk slovanskih univerz in visokih šol sploh. Zdi se, da je pri nas navada v visokem stilu prirejati razne kongrese in shode. Kalkulirali smo: če je uspelo z moralnim in finančnim uspehom izpeljati mednarodni kongres studentstva v l. 1921, da je pač že čas, da se končno l. 1922 zvrši tudi slovanski kongres, kakor je bilo dogovorjeno že leta 1919 v Zagrebu. — Kongres se mi zdi, da je bil unagljeno sklican, zlasti ko celo med nami ni bilo že vnaprej dosti vere v uspeh. Če se je pa že naprej vedelo, da se bratje Slovani tu (v Pragi) „spopadejo“, bi bilo morda pametneje, vso stvar nekako odriniti na pozneje.

Pa še eno vprašanje je postalo s sklicanjem kongresa akutno in pereče, namreč naše slovaško vprašanje. Ni po mojem mnenju zdravo, prikrivati ga naši dijaški javnosti, zato o njem nekaj besed. Pri izbiri naše delegacije za kongres smo naleteli na nemale težave. Kolegi Slovaki so dosedaj še vedno lojalno priznavali načelo, da spadajo na vodilna in odgovorna mesta v takem poslu izvežbani in izkušeni ljudje. A pri volitvi delegatov za kongres se je naenkrat pojavilo vprašanje osebnega prestiža pri določevanju, kdo bo vodja delegacije, ko se je zlorabljal celo politične slovaške spore. Posledica dolgega in neokusnega pogajanja je bila, da je delegacijo vodil predsednik zunanjega odbora, obstojala pa je iz 3 Čehov in 2 Slovakov, dočim so se ljudje, ki so imeli odgovorno mesto referentov na kongresu, prostovoljno umaknili med namestnike (n. pr. podpredsednik zunanjega odbora). Naravno niti to ni bilo osrčujočega vpliva za kongres, ker je ostavilo v naročju naše delegacije dosti disharmonije, tako da še naša delegacija ni bila enotna v presoji situacije. Jako čudno je učinkovalo, da predsednik ÚSČS kongresa sploh ni pozdravil, čeprav je bilo pričakovati na podlagi programa in čeprav je bil v Pragi in se je celo neoficijelno shajal z nekaterimi delegacijami.

In tako slovanski kongres ne le, da ni prinesel posebnih pozitivnih uspehov, njegovo sklicanje je imelo za posledico na eni strani poslabšanje razmerja Jugoslovanov do nas, po drugi strani pa za nas neprijetne notranje posledice. Končno je kongres tudi finančno slabo uspel. Tako ni razen nekoliko govorov pri otvoritvi in pri raznih banketih in receprijah prinesel kongres ničesar, razen morda spoznanje, ono dragoceno

spoznanje, da sta Slovanstvo in slovansko sodelovanje pri nas dosedaj bila in sta geslo, na katerem ni mogoče nič graditi. Treba bo še dosti časa, predno smo si predvsem sami na jasnem, kaj sploh razumemo pod temi besedami. Ko pa bo pred nami konkretni program, ga bomo lahko realizirali po etapah — od naroda do naroda. Zdi se mi, da ima naše dijaštvo večji interes le na stanovsko-studentskem delu. To je pa že naš program, no in tu bo prav vseeno, če se o njega izvedbi sporazumemo preje z nemškim ali francoskim studentstvom kot s slovanskim. Kdo naj bo tu prvi, nam pove časovna potreba. Drugače bo ostal nasebi lepši program prazno geslo, kakor je to dosedaj „slovansko sodelovanje“.

Tako slovanska Praha! In kaj sedaj? ... No, hvala bogu, da je ta češki članek le subjektivno pisan dopis posameznika in ne oficijelna resolucija češkega studentstva. Žal da je v načrtih o konsekvencah „kongresa“ nekam nepremišljen, skoroda neresen.

Če pa vzamemo ta dopis kot članek iz „Češke Revije“, nam je njegova povest o fujasku kongresa trpka, še tembolj, ker jo Praga sporoča tudi Ljubljani. Kakor pa obsojamo dalekosežen političen izpad jugoslov. delegacije na nepolitičnem kongresu studentstva in obžalujemo, da nismo našemu delegatu dali dovoljenja za samostojen nastop kot izhod iz one atmosfere, vendar puščamo večino odgovornosti za tak potek kongresa na ramah pripravljalnega komiteja in zlasti njegovega predsednika. Nam ni bilo vseeno, kako poteče kongres, niti nam ni vseeno, zlasti Ljubljani, kaj se govori v Pragi in Varšavi po kongresu. V ostalem pa v republiki dobro vedo, da bi Ljubljana, nevezana na Beograd, oziroma na jugoslovansko reprezentanco s takim Beogradom, prišla v Prago, kakor se pride v mesto Tyrša in Masaryka. Nesrečni alfa jugoslovanskega zadržanja je želja Prage in seveda tudi naša: priti na kongres v reprezentanci, če že ne idejno in organično enotni pa vsaj v paradni. To je skok preko maksima, odgovor nanj pa dokaz, da smo v Jugoslaviji najbolj raztreseni in najpočasnejši na poti k reprezentanci jugoslov. dijaštva. In s tem bo treba računati morda še cela leta.

Ali kaj naj sedaj s kongresom? Na kratko: po toči zvoniti je prepozno. Pameten kmetovalec stopa hladnokrvno preko uničenega polja. Morda se obraste pobito bilje, ali pa je treba znova setve! Sigurno pa mu niti na misel ne pride, da je seme krivo toče in da druga semenska vrsta že sama na sebi ni dostopna vandalizmu viharne noči. — Slovanstvo in slovanska vzajemnost sta bili sadiki našega polja pri nas in tudi pri Čehih. Država SHS in ČSR sta uspeh njiju kultiviranja. S tema ogromnima pridobitvama še ni izčrpana njiju vrednost, nasprotno, v slovanski ideji je hranjevalna sila za vzdrževanje doseženega in še vedno solidna operativna baza za nove pohode. Da bi te sadike uničila toča kongresa ali še celo, da je zdaj nujnost za novo setev premeniti seme, zavreči „slovanstvo“ in dati na njega mesto „internacionalno sta-

novsko-studentsko delo", to je pač najhvaležnejši posmeh tvorcu vseh dosedanjih uspehov: „slovanski ideji“. Naseliti temo in praznino v naše programe, večne ideje zamenjati z dnevnimi povelji, intenziteto dela in ustvarjanja v dijaškem življenju spraviti v funkcionalno odvisnost od želodca se pravi slovanskega dijaka orijentirati v golo-ekonomsko internacionalno smer.

Slovanski program podvreči primerni reviziji in prilagoditi novonastalim razmeram v slovanskih državah in novemu pojmovanju v sosedni in svetovni politiki, pri slovanski ideji ostati in na njej obširno in premišljeno graditi, pa v okvir dela dati tudi socialno-ekonomske zadeve slovanskega dijaka, to naj je naš program in odgovor na čudne vesti in namere iz Prage. Preko slovanske konfederacije v mednarodno, preje nikamor! V slogi je moč in uspeh!

INKO:

KAM – ZAKAJ – ČEMU?

Kratko besedo v pozdrav vam, abiturijentom! Universitas. Življenje akademičnega državljana se odpira pred vami. Svoboda, nikdar dovolj razumljivo hrepenenje človeštva. Svoboda, last mladine.

Val življenja je razgrnil nje, ki so šli pred vami in jih potegnil vase. Odprlo se je obzorje novih hrepenenj, načrtov in ciljev. Ves svet je vaš, prevladati ga hočete, kakor so ga hoteli, ki so šli pred vami. V rosi novega jutra hočete poživiti ves svet. Preozke so vam meje, ki so jih ostavili oni, ki so šli pred vami. Premalo cveto polja, premalo rode njive in nečete jih žeti, ker niste orali in sejali sami. Prekopati in preorati hočete vse, da boste sejali svoje.

Da bi bila vaša setev boljša, da bi bila vaša žetev lepša!

* * *

Svet je bogat naukov: delaj tako, ne glej mene, ki delam drugače; ko sem bil mlad, sem bil boljši. — To nazivajo moralo. Zato je morala in njeno ime zasovraženo, naj pride iz katerihkoli ust. Ceni se pa beseda prijatelja, vsaj mladina jo še ceni in takšno besedo vam hočem spregovoriti, mladi tovariši!

Mukepolna pot takozvane splošne izobrazbe je za vami. Pred vami so se odprla široka polja znanosti in izbirate si — poklice. Znanost je ena, predmetov je stotero in rekli so, da je zato tudi znanosti stotero. Katero bi izbral, da bi bil srečnejši?

Prebil si osem dolgih let v revščini in še te čaka težkih dni. In potem? — Potem ne več!: „Cel dan iz pravih koval bom rumenjake“, tožb je zmirom dovolj. Palače bom zidal, prostora ne manjka! Filozofija je lepa, je „kraljica ved“, a ne „nese“ nič! Medicina je lep, idealen poklic, a študij je predrag in predolg; a morebiti bi šlo tudi to. —

Take in podobne misli te navdajajo, ko stopaš na prag življenja, da se odtehtaš na njegovi tehtnici sam. V mislih pa ti je, da bi odtehtal — srečo.

Nagnenje mladosti je: postati umetnik. Mladost je sama poezija vseh poezij. Stopiš na univerzo; znanost bi uklenil na mlah v prstih svoje drobne roke.

V mislih zatopljenega v Tvojih sanjah te zmoti od strani zbadljivi pozdrav: „zeleni bruc!“ In tvoj ponos je užaljen. Toda od zmirom je bilo tako.

Ali je takšno novo življenje? Da, tudi takšno je! A vendar, kaj je življenje? Življenje je vredno človeka, je nekaj tako veličastnega, da je vredno živeti zaradi življenja. Pa saj vsi žive tako! Da. Ali malo jih je, ki žive celega človeka, z razumom in čustvom, z mislijo in ljubeznijo.

* * *

Praviš, da si izbiraš poklic. Prav je tako, tudi to mora biti. Zato študiraj in mnogo uspeha tvojemu študiju. Ali, to ni vse. Ali nisi še nikoli občutil, kako klavrna je sama šolska znanost? Gotovo. In grenko ti je bilo spoznanje. Danes ga občutiš morda še bolj. Sama strokovna izobrazba daje človeku zmožnosti ne večjih od zmožnosti strojev; da, stroji ga mnogokrat prekašajo.

Pravijo, da nam primanjkuje strokovnih moči, veščakov, uradnikov, delavcev. Res jih primanjkuje. Ali kako to? Kaj niso uradi prenapolnjeni — redukcija uradništva pravi tako. In šole trepetajo pred grozno mislijo: hiperprodukcija inteligence!

In vendar je vse to res, ker je ogromna večina naše inteligence — „inteligenca“. Paradokсно pa resnično!

To je inteligenca „z izpiti“; še slabša je inteligenca „brez izpitov“, ki je nekje čula, da so izpiti le formalnost, pa niso dorastli niti tej „formalnosti“.

Resničen inteligent živi celega človeka. Nikoli ne bom pozabil abiturienta, ki me je vprašal ob prevratu l. 1918.: „Ti kaj pa je to: „majniška deklaracija?“ — Fant je bil „reif mit Auszeichnung“. —

Šola je teorija, življenje je praksa. Za oboje ti je treba širokega obzorja, da se razgledaš v resnično življenje predno si stopil vanje. A spoznal ga ne boš nikoli iz naukov „ex cathedra“. In zdrava mladina sama noče tega, hoče sama študirati, sama dokazati, sama izkusiti in živeti. Princip s a m o v z g o j e ji je dan sam po sebi.

Iz naroda si! Ali pa poznaš ta svoj narod? Pojdi, glej, govôri ž njim, debatiraj, vprašuj in odgovarjaj mu. Pelji s seboj tovariše in govori kakor čutiš v svojem srcu. Zakaj rekli so nekoč pri zeleni mizi: narod noče ničesar! Vse kar pravijo, da hoče, je volja zgovornega demagoga na prižnici in v krčmi. — Ali verjameš? Pojdi in prepričaj se sam!

* * * *

Strokovna in kulturno politična društva te bodo vabila v svojo sredo. Z reklamo te bodo obsipali pa ne bodo povedali, da hočejo imeti tvojo številko v svojem indeksu članov. — Vprašaj za njih — delo!

In politične stranke se bodo oglašale. Lačen boš pa te bodo hoteli kupiti za kos kruha in potisnili te bodo v politiko dneva! Ne potrebujejo tebe, potrebujejo tvoje številke. Političnega prepričanja, pravijo, da še nimaš. Saj ga ne smeš imeti. Politično prepričanje imajo drugi, ti bi jim napravil revolucijo!

In ti? Svoboden si! Težko je biti svoboden in — lačen, a težje je biti pri polni mizi nesvoboden!

Ostal boš v krogu svojih tovarišev in stopil v organizacije strokovne in kulturno-politične, kjer boš lahko svobodno razmahnil svoje mlade moči na poti samoizobrazbe. A ta pot ne vodi v dnevno politiko, kjer bi razpasel svoje strasti in upropastil samega sebe predno si si bil svest svojega dejanja.

Na mestu bi bila beseda o študentu in politiki, a to bo napisal drug tovariš in vsa štiri leta boš razglabljal to vprašanje.

Današnja politika je prostitutka bančnega kapitala. Modernega človeka je prevladal njegov lastni razum in čut poštenja je prodal za živalski nagon, da izsesava človeka-„sotrpina“! Kdaj so bile pravice narodov bolj teptane ko danes!? Osvoboditi so „hoteli“ kaste, pa so zaslužnili narode, da so še bolj pogubili kaste. Pa tudi tvoj narod je majhen v politiki.

In krivdo nosi inteligenca, ker je samo „inteligenca“. To kliče narode na maščevanje in nov rod je poklican, da ga izvede.

Organiziraj se v svojih lastnih organizacijah. Terjaj od njih neizprosno, a ne terjaj zase, marveč daj še to kar imaš, ker ti bo stotero povrnjeno. Čul boš vprašanje: „Kaj pa imaš od organizacije?“ Takšno vprašanje je rodila pokvarjenost, korumpiranost, zlobnost prezgodaj onemoglega omladinca-starca, ki ne čuti greha, da je zakopal svoje mlade moči, da mu je duša bolna, že v popju razvoja osivela. Vprašaj ga, koliko je že delal. Merilo družabnega čuta mu je izsesavanje podpor. Ideal mu je „dobro življenje zalito z bokalom vina in ‚fejst dekle‘.“ To so „divjaki“.

Potrebuješ kulturno-politične orientacije, spoznati moraš živo zgodovino in razvoj svojega naroda, poznati mišljenje svojih tovarišev. V klubih in društvih se ti razvozljajo te uganke, kjer se pogovarja misel z mislijo enakega z enakim. Doktrinarstvu in dogmam si dal slovo, živ-

ljenje hočeš zgrabiti s svojo roko in mu pogledati v oči, delj — v dušo. To je samovzgoja. To je bistveni del tvojega drugega študija, ki ni manj poglobitnejši od prvega, strokovnega.

Organizacija sama je malo. Samo „vpisan“ biti in plačati članarino ne znači nič. Organizacija sama je komaj zunanji okvir nečemu, kar se ne da objeti ne v programu, ne v pravilih; ne v sejah, ne na sestankih; ne v zapisnikih in najmanj v društvenih znakih — ako ni v vsakem članu posamezniku one elementarne sile, ki se veže v tekmovanju individualnosti članov v eno borbeno silo, kjer vse kipi, dela, cvete, raste in rodi. To je princip organizacije pa naj se imenuje društvo ali klub ali kakorkoli.

Moč organizacije, ki sloni na številu članov je vselej le relativna. V principu znači moč organizacije absolutno le kvaliteta članov in obratno: mrtvih članov legijon ne znači nič. Matematična logika nima mesta v tem vprašanju, ker bi prevarila sama sebe.

Dijaško kulturno-politično društvo bodi ognjišče, kjer se krešejo misli in ideje svobodne mladine, ki je ne veže nič, ne obziri, ne predsodki in ne prizna kompromisa, ker ga ji ni treba priznati in ga ne sme, ako hoče ostati zvesta svojim idealom. Vsekdar z mečem ali na meču. Bežati je sramotno.

Voditi dijaška kulturna društva v bojne organizacije dnevne politike je greh nad mladostjo. A odbijati od sebe radi tega resen političen študij in si laskati „nedolžnost“, je lažnjiva krinka, pod katero se skriva slabost sentimentalnosti iz bojazni pred pogledom v resnično življenje. To je potreba in dolžnost ako hočeš postati dober državljan, koristen član človeške družbe. Celo starešine dijaških društev, politiki, odvrčajo omladino od aktivnega poseganja v politiko, priporočajo pa njen resni študij.

Stopi v mlade vrste in ojači jih s svojimi idejami in svojim delom. Opazuj, vprašuj, debatiraj in razmišljaj! Svest si bodi zmage, ne straši se nalog na poti k tvojemu cilju, ki je tudi naš cilj.

Pripomba uredništva: V zgornjem članku je obenem v glavnih ob-
risih začrtan odgovor na vprašanje o delu v organizacijah, ki je bil
obečan v članku „Divjaki“ (glej I. števil.).

Z ozirom na interpretacijo „Akad. kluba montanistov v Ljubljani“
ugotavljamo, da je v članku „Divjaki“ izraz „cand. ing. mont.“ mišljen
le kot slučajni primer in nič več.

DR. STANE RAPE:

ODKRITA BESEDA VSEM, KI HOČEJO ZDRAV VZGOJNI SISTEM.

(Konec.)

MALOMARNOST IN BREZBRIŽNOST GOJENCEV.

Deloma ju pripisujemo „povojni psihozi“, ima pa še globlje zasidrane svoje korenine. Pažnja do kake stvari se vzbudi v človeku le, če čuti za njo posebno zanimanje in to bodisi iz umskih ali nagonskih ozirov. Gojenec se zanima za predmete, ki se jih uči, a to zanimanje je največkrat pri povprečnem dijaštvu závisno od strokovnega profesorja, ki ima nalogo podajati dijaku izsledke in buditi v njem veselje in zanimanje za lastno delo v gotovem področju. Govorim tu o povprečnem dijaštvu, ker se na izjemne slučaje, kjer je posamezniku nekako prirojena težnja in veselje do predmeta, pri splošnosti ne moremo ozirati. V največ slučajih bo tedaj zadela krivda nad malomarnostjo in brezbriznostjo gojencev — profesorje, učitelje, ki niso zmožni ali pa ne čutijo potrebe občevati z dijaki o svojem predmetu s tistega stališča, ki je momentanemu razvojnemu razdobju gojenca najbolj primeren in edino pravilen. Navesti hočem le en primer v ilustracijo svojih trditev.

Na nekem ljubljanskem srednješolskem zavodu poučuje „vzgojitelj“, ki je morda v zasebnem svojem življenju strokovnjak in res obvlada svoj predmet, ki se mu je posvetil, a v svoji dosedanji praksi odločno izpričuje, da še zdaleka ne spada na imenovano mesto. Svoj vzgojiteljski položaj smatra za forum, kjer naj se preizkuša moč nadrejenega organa nad dijaštvom, kjer naj se upostavi disciplina ne na podlagi iskrenega razmerja med profesorji in gojenci, ampak na podlagi brezobzirnega šikaniranja pri klasifikaciji in celo pri razlagi sami. Slučaj je še toliko bolj zanimiv, ker je dotični gospod mnenja, da si bo ustvaril disciplino in pridobil spoštovanje med gojenci (gojenkami) na ta način, če bo razlagal v svoji stroki le tiste strani posameznih predmetov, ki so gojencem najbolj zoprne, one, ki bi bile zmožne vzbuditi zanimanje za stvar, pa preide z malenkostnimi opazkami. Ne glede na to, da je tako početje absolutno nevredno vzgojitelja, priča tudi o niveau-ju našega šolstva, kjer dobivajo slični slučajji tal in možnost razmaha. Posledica takega postopanja absolutno ne more biti drugačna kot, da se s strani dijaštva pokaže malomarnost in brezbriznost do učenja.

NENADARJENOST.

Umestna pripomnja pri naštevanju vzrokov učnih neuspehov le, da bi bilo tudi tu treba mnogo skrbneje izbrati slučaje nenadarjenosti. Prepričan sem, da bi se dalo vsaj 50% vseh „takozvanih nenadarjenih“

rešiti za koristne člane človeške družbe, ako bi se polagala večja pažnja na individualno proučevanje takih in sličnih elementov. Ravno na naših srednjih šolah se pogosto izreče obsodba vse preveč pavšalno in postopanje pri pouku, da vzgajanja niti ne omenim, je današnjim razmeram povsem neprikladno. Med temi vzgojitelji prevladuje mnenje, da je njihova dolžnost, ki jo imajo kot profesorji izvršena s tem, da nekaj hitro razložijo, potem se pa smejo postaviti na stališče — ako hočeš sledi, ako nočeš pa tudi prav. Da je to lahko pojmovanje dolžnosti prijetneje kot pa trud, ki mnogokrat ne obrodi direktnih sadov, verujem, gre le za to ali je tako pojmovanje dovoljeno!

Odločno sem proti temu, da bi se dovoljeval balast srednjim šolam, ali odločno sem tudi proti temu, da bi se ta balast iskal šele v višjih razredih srednjih šol in to celo v predzadnjem ali zadnjem razredu, kot se to pri nas še vedno pogosto dogaja. Izločitev se mora izvršiti že tekom prvega, če ne pa vsaj tekom drugega študijskega leta, absolutno nedopustno pa je spuščati gojence, ki jih smatra vzgojitelj za nezmožne, v višje razrede. Če zahtevam v interesu dijaštva in zavodov strogost, pa to gotovo še ne znači klicati šikaniranja na površje. Da to faktično obstoja naj izpriča sledeči dogodek.

Pred in med vojno smo doživljali trenutke, ko je profesorski zbor, bodisi pod pritiskom bodisi vsled svoje nepedagoške mentalitete, mnogokrat uničil z nepremišljenim korakom mnogim študentom eksistenco in če se danes spominjamo nazaj se v nas pač vzbuja neprijetno čuvstvo a to je tudi vse. Ne očitam, saj je bila sila razmer tedaj taka, da so morali največkrat naši najagilnejši in najboljši trpeti, a danes je drugače! Naš vzgojni sistem je postavljen na samostojne nepristranske noge, kjer se razvija in napreduje vse dotlej, dokler ga vodijo zmožni ljudje. Če se pa še danes dogodi, da mora sedmošolec, ki je pred vratmi, ki ga popeljejo v življenje, zapustiti zavod, bodisi vsled učnih neuspehov bodisi iz disciplinarnih ozirov, potem se ne morem ubraniti mnenja, da nam svoboda ni prinesla zaželenega napredka kaj šele neobhodno potrebnega razumevanja mladine. Ne smeli, bi namreč soditi šablonsko o vseh dijakih na tej stopnji, saj je mnogokateri že razvit in samostojen med tem, ko jih je največ še navezanih na svoje predstojnike v pravem pomenu besede. In če danes vzgojitelj tolmači trenutne pojave v nastopanju, življenju, občevanju itd. pri prvih in drugih na isti način je storil nepopravljivo pogreško posebej še, če je kak tak „pregrešek“, ki je največkrat le psihološka posebnost dotične razvojne dobe in le redko odkrito in zavestno klubovanje pokvarjenca, bil discipliniran bodisi z zaporom bodisi z izključitvijo. Ne trdim, da ni slučajev, ko je tako postopanje neobhodno potrebno, mnenja sem pa, da je, če naj ima vzgojni pomen in tega mora imeti, umestno le v posameznih povsem individualnih primerih, in še takrat le na nižjih stopnjah, kjer osebna občutljivost in čast poedinca še ni tako visoko razvita, da bi ga slično

postopanje moglo žaliti. Pri samostojnejših in odraslejših dijakih pa je postopanje in vodstvo v disciplini gotovo bistveno drugačno. Posebej se je še čuvati ustvaritve nasprotnega razrednega in šolskega duha, ki zavodu moreta le škodovati, če si kljubujeta nikdar pa koristiti. Čut solidarnosti, ki že preveva dijaštvo, je jak faktor, ki bi ga morali vzgojitelji usmeriti v pravo smer ne ga pa z brutalnimi sredstvi (karcerji do 16 ur brez hrane in v nezakurjeni sobi) skušati udušiti. In dalje.

Običajno je, da se po dveh mesecih po sprejemu v prve razrede srednjih šol prične „trebljenje plevela izmed zdravega poganjka“ in, da v tej dobi odlete slabiči iz zavoda. Stvar bi nas na tem mestu ne zanimala, če bi ne bili uverjeni, da doleti mnogokrat gojenca bridka krivica baš v tem slučaju. Zdi se mi, da je obsojen dotičnik, ki prejme pri prvi konferenci najmanj 5 odnosno 6 nezadostnih redov iz obligatnih predmetov. Dogodi pa se pri tem slučaj, da marsikomu manjkata en ali dva nezadostna reda, da bi bil prideljen svojim nesrečnim tovarišem in nikjer ni tako brzo odpomoč pri roki kot ravno v tem slučaju. Naenkrat stoji dotičnik pri enem izmed profesorjev dejansko zelo slabo in bi mu pravzaprav moral itak dati slab red, takoj nato še pri drugem če mogoče še slabše in število zahtevanih dvojk je tu. Barantanje za rede, ki se tako rado povdarja s strani gotovih dijaštvu „naklojnenih“ profesorjev mi je bilo vedno pred očmi dokler na lastna ušesa nisem slišal, kako hladnokrvno včasih stopa vzgojiteljski zbor preko takih in enakih zadev.

In če končno zaradi formalnosti še kdo sproži vprašanje, kaj je krivo tako slabega uspeha gojencev pri tem ali onem predmetu, pa promptno sledi odgovor:

SLABA PODLAGA.

V nižjem razredu srednjih šol, kjer je tudi ta odgovor najčešče v rabi, znači, da je dijak prišel slabo poučen in naučen iz osnovne šole na srednjo. Vse prikima, morda tu pa tam kdo zmigne z rameni, a protestira nihče. Kako brez podlage je največkrat tak očitek naj izpriča sledeče:

V prvem razredu neke tukajšnje srednje šole je ob koncu prvega leta „padel“ dečko iz matematike. Odgovor na vprašanje kako to, je bil: „slaba podlaga“ iz osnovne šole. Ob podrobnejši informaciji se je konstatiralo, da je dijak imel v prvi konferenci iz matematike red „Dobro“, pozneje pa je začel polagoma nazadovati in je končno „zmrnil“. Povsem naravno se vsiljuje sedaj vprašanje, kako to, da je imel slab red šele ob koncu polletja. Mislim, da se ne motim, če brezpogojno trdim, da je imel otrok iz osnovne šole dovolj podlage, da ga je ravno ta podlaga rešila prvo konferenco, ker mu je nudila ravno za sleditev v tvarini še dovolj zaledja, in da je šele pozneje slabo podajanje profesorja, ali pa katerikoli drug vzrok bil neposreden povod neuspeha. Bodisi s stvarjo kakorkoli eno je izven dvoma, da „slaba podlaga“ v tem primeru ni bila niti posreden niti neposreden povod „padca“. V drugih primerih bi se ta motivacija dala zagovarjati, posebej velja to za višje

razrede istega zavoda, a vselej so slabe podlage krivi voditelji, ki pravočasno ne onemogočijo lenuhom vstopa in napredovanja vsled mnogokrat povsem neutemeljenega prizanašanja. Dogodi se pa tudi, da je deležen večkrat sposoben dijak nezasluženega neuspeha. Pomislimo le kako naglo zagospoduje v človeku predsodek, ki ga je v mnogih slučajih naravnost težko zatreti. Ako si padel pri svojem profesorju enkrat v nemilost, ti vse učenje in ves trud, pa najsi je še tako intenziven, povečini ne pomaga iz groba. Spomnil bi le na najrazličnejše legije studentov itd., ki so vedno vprašani s predsodkom, da ničesar ne znajo ali celo znati ne morejo. Kolikokrat dijak čuti krivico, ki se mu godi na ta način, da se ga vprašuje v namenoma napačno stavljenih vprašanjih, dočim je njegov tovariš, ki ima morda slučajno srečo, da ga profesor upošteva, vprašan naravnost smešno lahko in povrh še z motivacijo, da itak vse zna. Renomé igra tudi v vzgojevališčih važno vlogo in prepričan sem, da ne trdim preveč, če rečem, da mnogobrojne izkušnje vsakdanjosti, ki demonstrirajo odličnjake v srednji šoli, pozneje za delo na univerzi ali pa v življenju za nesposobne, jasno pričajo o dvojni krivici, ki se godi „odličnjakom“ in pa „slabšim gojencem“. Dočim se prvi uspevajo s protežiranjem v dijaških letih in se njihova energija izgublja tako, da postanejo nerabni, se a priori odreže „slabši“ gojenec od debla in je predan nezasluženi smrti. Iz lastne izkušnje morem navesti slučaje, v kojih se je izkazalo koliko sile ima do navidezno nesposobnih otrok pravilno vzgojno postopanje. Naravnost obupni slučaji neporabnosti otrok se večkrat povsem popravijo. Treba je le, da učenci znajo in hočejo delati. Dolžnost vzgojiteljev je, da polože temelje v tem oziru, učenci pa pozneje nadaljujejo sami na lastni izobrazbi. Tako bomo dosegli, da samoobtožba dijaštva, ki sem jo navedel zgoraj, ne bo le odveč, ampak, da bo ono celo iskalo prilike, kjer bi se moglo izobraževati in izpolnjevati v vsakem oziru.

Nisem pisal teh vrstic s težnjo napadati kogarkoli, govoril sem odkrito v želji enkrat javno izpovedati to, kar je mnogi izmed nas čutil in mislil a ni upal izreči, boječ se tradicij in oprostite — zamere. Morda mi bo kdo oporekal, da sem nezaslužno branil dijaštvo in sodil pristransko, ali pa gojencem dajal potulho, ker sem priobčil članek v dijaškem listu, zdi se mi pa, da bomo ozdravili nerazpoloženje, ki je zasidrano med gojenci in vzgojitelji le, če bodo prvi enkrat prepričani, da se tudi med „nadrejenimi“ dobe ljudje, ki čutijo z njimi in jih razumejo. Želel bi, da se s tega stališča tolmačijo moje besede, da jih pravilno razumejo vzgojitelji, kojih negativno plat sem podal in pa gojenci, kojim se nudi prilika, da z vstrajnim delom potrdijo misli, ki so bile pisane v njihovo obrambo. Geslo vseh pa bodi: „Hoteti delati in umeti delati.“

PRIMORSKIM ABITURIJENTOM.

Abiturijent stoji, čim ima maturo v žepu, pred važnim vprašanjem, kaj sedaj? Odločiti se mora, če se še ni, v dvojnem oziru, li kateri grupi se naj pridruži, preglavice mu dela tudi izbira stroke, poklica. Primorskemu abiturijentu povzroča težkoče še tretje vprašanje: kam naj gre studirat?

Zavedajoč se važnosti teh vprašanj, se je tudi naš klub odločil, podati našim abiturijentom tozadevno nekaj nasvetov in migljajev.

Glede zadnjega vprašanja smo mnenja, da je najboljše, če naši dijaki začnejo in dovršijo svoje studije na italijanskih vseučiliščih. S tem se izognejo vsem onim neprilikam in težavam, ki jih bodo imeli pozneje z legaliziranjem ali nostrificiranjem izpitov, ko bodo prestopili na laške univerze oziroma po že dokončanih študijah stopili v svoje poklice. Ni treba še posebej naglašati važnost temeljitega poznavanja italijanskega naroda, njegovega jezika, zgodovine, literature in sploh italijanskega duha, poznavanja, ki si ga mora prej ali slej slovenski inteligent v Primorju pridobiti, če hoče res kaj prida koristiti svojemu narodu, in ki si ga more prisvojiti edinole na laških visokih šolah.

Vendar pa moramo priznati, da je naš studij v Italiji združen s skoro nepremagljivimi ovirami. Zlasti če pomislimo na ogromne takse, ki jih je plačevati na italijanskih univerzah, in na ne baš majhen eksistenčni minimum. Teh stroškov pretežna večina primorskih akademikov ne zmore in prihaja zato v cenejša jugoslovanska kulturna središča; in tako bo bržkone tudi to jesen.

Če pa naj koga semkaj vabimo, so to v prvi vrsti oni tovariši, ki so ali bodo maturirali na italijanskih srednjih šolah. Le-tem bi celo priporočali, da se za eno leto upišejo na ljubljansko ali katero drugo jugoslov. univerzo.

Kar se tiče drugega vprašanja, glede izbire stroke, je stvar nekoliko bolj komplicirana. Če bi hoteli podati točna navodila, bi morali imeti na razpolago točen statistični material, ki ga pa žalibog še ni dobiti nikjer. Raditega se moramo omejiti na splošne nasvete, ki smo jih svojčas tudi mi prejeli, in ti so: dajmo prednost takozvanim svobodnim poklicom pred drugim; študirajmo pravo, medicino, veterinarstvo, event. trgovske vede in kvečjemu še tehniko. Opozarjamo pri tem na statistiko, ki je priobčena na drugem mestu te številke in iz katere se da razbrati marsikaj, kar velja za nas in za primorske razmere.

K prvemu vprašanju nimamo mnogo pripomniti, ker je kožikor toliko jasno. Tu je samo dvoje možno: ali se damo vezati v svojem mišljenju in naziranju po dogmah ali ne. Vabimo vse one tovariše, ki bodo v prihodnjem šolskem letu studirali na ljubljanskem vseučilišču in ki so svobodomiselnega prepričanja, v svoje vrste, kjer bodo našli pristno

primorsko familijarno koligijalnost in kjer se bomo na naših sestankih, predavanjih in debatnih večerih pomenili o našem delu med ljudstvom, o dnevnikih vprašanjih, ki se tičejo naše ožje domovine in o vsem onem, kar more in mora zanimati primorskega inteligenta. Povdarjamo, da nas čakajo vse drugačne in težje naloge nego naše tovariše v svobodni domovini in da nam je zato prinesiti s seboj na univerzo mnogo, zelo mnogo idealizma in vztrajnosti v izvrševanju svojih dolžnosti. Tudi o tem bo govora v našem klubu in v naših ferijalnih društvih. Zatorej pridite, mi vam kličemo dobrodošli!

Naposled svetujemo primorskim abiturijentom, naj se obračajo če žele o gori omenjenih, pa tudi drugih vprašanjih natančnejših pojasnil, na naš klub ali na najbližje izmed naših akademskih ferijalnih društev v Primorju.

Klub jug. napr. akad. iz Italije.

IVAN KOLAR:

DR. IVAN TAVČAR – SLOVENIJAN.

(Konec.)

Takrat je živela akad. omladina polno življenje mladine. Kljub temu, da jim policija ni hotela potrditi pravil, so se shajali redno vsak mesec. Na društvenem shodu so imeli poleg odborniških poročil in referatov tudi „branja“ ali „berila“. To so bili spisi bodisi v obliki znanstvenega ali pa popularnega stila, včasih celo duhovite satire, naslovljene na takratno narodno patrijarhalno življenje v domovini. En tak spis je bilo Franja Detele „berilo“: „Kako je Noe zidal svojo barko!“ Tavčarjev zapisnik pravi: V obče napravil je dosti smeha i pohvala se je dajala izverstni i živim duhom spisani persiflaži, s katero je bičal drja. Janeza Noeta-Bleiweisa i pa Luko Neslana-Jerana. (Na željo obljubi gospod Detela, da bo položil svoj tvor v arhiv „Slovenije“.)

Tudi Tavčar je pisal in čital taka berila; zabeležena so tri: 6. I. 1872. „O idealu človeštva“, 28. VI. „O ideji prava“ (zapisnik Detelov pravi: „kjer lepo razvije vir in zgodovino pravno“) in 25. XI. „O glavnih uplivih na razvitek človeštva“ („v katerem jako živo z Angležem Bucklejem razvija zgodovino človeštva, ter obljubi tudi drugi del svojega spisa pri priložnosti brati“ — pravi zapisnik; spisov samih ni v arhivu).

Kadar stopi bojevitost živahne omladine na dan, se umaknejo meje same in besede se krešejo v ostri debati, dokler se ne izčistijo pojmi in nazori silnih in hrupnih debaterjev v popolni zmagi — vseh; v sporazumu.

Tako je „prikipel vrišč seje (16. XII. 1871.) do svoje veršine“. Dne 18. nov. je izšlo v podlistku „Sl. Naroda“. „Študentovsko pismo z Dunaja. Gospodu Štefanu Jorniku, osmošolcu v Ljubljani.“ Med drugim piše:

„Prijatelj! veš še, kako sva vselej, kadar sva v mali sobici sedela, z velikim spoštovanjem govorila o dunajskih slovenskih študentih... Vsak se nama je zdel učenjak, ker sva sodila samo po spisih, ki so prihajali izmed slovenskih vseučilišnih študentov v domovino. Eden teh dunajskih studentov pa mi je pravil o naših literatih sodbe, ki se niso nič ujemale z mojo sodbo o imenovanih korenjakih. S. je slepar, J. je ničla, L. je norec itd. itd. Začneva govoriti o slovenski politiki in našem slovstvu in — pokazal se je dolgogradat mož tako plitvega človeka, da sem ga naenkrat nehaj spoštovati. Pozneje sem našel še več njegovih vrstnikov, kateri sebe vsi silno učene imajo, a manjka jim včasih prva podlaga svetovnega izobraženja... Njih pogovori niso dosti boljši ko oni kmečkih fantov v vaški pivnici in ker niso navajeni bili za narodno reč resno delati, zdí se jim vse početje Slovencev ničevno...“

H koncu omenja, „da je našel tudi drugo družbo, ktere udje so po večjem precej skrbni mladeniči, vedoči, da so na Dunaji zato, da se izobrazijo za može...“

Boštjan.

Odbor je poslal na ta dopis odgovor uredniku „Sl. N.“, česar pa niso vsi odobraval. Odtod na tej seji tak „vrišč“.

V odborovem imenu je odgovoril tajnik Tavčar rekoč: Zahtevala je čast slovenskih dijakov, da se ne misli med svetom, kdor molči priterdi i da ne pride naše ime v tako slabo govorjenje. G. Škaberne je imenoval postopanje odborovo samovlastno i krivično, zato je stavil govornik (Tavčar) na častito družbo vprašanje ali se ona strinja s tem. Ker pa družba ni hotela glasovati, izstopi g. Tavčar iz odbora, mislè, da se družba molče strinja s protestom in z izrekom g. Široka. Ali ko ga čestita družba v novič z nekako čudno presijo izvoli, prevzame g. Tavčar zopet svoje mesto.“ Odgovor se je nato kljub prvotnemu protestu objavil v „Sl. N.“ in Tavčarju je bila poverjena naloga, da ga sestavi.

Že šesti semester društvenega obstoja se je nagibal h koncu, ko društvo še ni imelo potrjenih pravil. Da se reši tudi ta formalnost in da se do tega prisili politična oblast, je predlagal Tavčar na zborovi seji 3. II. 1872. „naj se sprejmejo pravila kakega drugega slovanskega društva, katerega je oblast vže poterdila.“ Večina pa je ta predlog kljub neprilikam zavrnila in poverila revizijo odseku šestih članov, da samostojno reši to zadevo. Šuklje, Uršič, Detelja (Detela!) T a v č a r, Kocjančič in Kaspret so končno rešili pravila onih „formalnih pogreškov“ in policija jih je potrdila že mes. aprila.

Tudi začetek Tavčarjevega pisateljevanja sega v to dobo. Z novim letom I. 1873. je pričel objavljati v Trstenjakovi „Zori“ povest „Antonio Gledjevič“, v koji nam slika narodno prosvetljenega pesnika Gledjeviča, ki ljubi in opeva slovanski Dubrovnik, „mrliča v zlati rakvi s cvetjem posutega“, nad kojim gospodujejo v škrlat oblečeni senatorji-plemiči tuje krvi, kojih član mu je hotel ugrabiti sestro Baziljo. — V „Vestniku“ (znanstveni prilogi „Zore“) je priobčeval hkrati znanstvene študije in razpravice. Razprava „Narava in civilizacija“, ki jo priobčuje v 2.—6. št.

„Vestnika“ izpričuje¹ v polni meri, kar je z ozirom na svoje pisateljevanje tudi sam izjavil Iz. Cankarju: „Na univerzi sem pridno pisaril, med tem pa požiral kolikor mogoče vse literature celega sveta.“ („Obiski“ str. 173.)

Za letni semester je bil Tavčar zopet v odboru a tajništvo je prepustil Deteli. Na naslednjem shodu sta bila na Tavčarjev predlog izvoljena dva častna člana: Levstik in Stritar, in na 3. shodu na posebno njegovo prizadevanje tudi dr. Razlag.

Pa tudi „zaropotati“ je znal, kadar je videl, da ni vse tako kakor bi moralo biti in kakor bi rad. Mično sličico takega nastopa kaže zapisnik shoda 9. XI. 72. pri čitanju zapisnika prejšnjega shoda: „G. Tavčarju se zdi zapisnik humorističen, kar je grozna napaka in naj se je prihodnji tajniki izogibajo, ako hočejo g. Tavčarju ustreči. Tajnik se zagovarja in se pregreši s tem, da imenuje opombe g. Tavčarja, ki nimajo ne vzroka ne namena, norčije. Zdaj zaropota g. Tavčar zoper to besedo in predlaga naj se v zapisniku to opomni, da so njegove besede norčije.“ Še na tem shodu je bil za zimski semester 72./73. že v tretjič voljen v odbor. Po volitvah se oglasi k besedi in „v vznešenem govoru povdarja potrebo dijaškega shoda o počitnicah, češ da bomo svojim očetom pokazali, kaj smo se navadili in da imamo priložnost svoje prejšnje učitelje podučiti, kako se ima učiti, kakor se je on izrazil, na marsikateri katedri de sedijo planinski pastirji.“

Vsekakor zanimivo beležko hrani zapisnik shoda dne 25. I. 73., ki priča s kolikim zanimanjem so se borili že tedanji akademiki z vprašanjem o uvedbi porotnega sodišča. Škofic je imel zanimivo predavanje: „Javnost sodnijskih obravnav in porotne sodbe“, kar je vnelo zelo živahno debato v kateri je zastopal Iv. Škerl stališče porotne sodbe, s čemer se tudi Tavčar strinja, toda „na drugih tleh“; zahteva k temu primerne inteligentnosti in pravi: „Dokler ni olika splošna, dokler se zastonj borijo republikanske ideje proti monarhističnim, takrat ne obrodijo porotne sodbe dobrega sadu. Prej je treba olike, potem so šele porotne sodbe“.

1873. leto je prineslo Avstriji finančni krah. Neizogibni draginji je podleglo tudi naše dijaštvo na Dunaju in prekiniti je moralo študij za letni semester; s tem je bilo ustavljeno tudi društveno delovanje v „Sloveniji“, ki je pa toliko bolj oživelo v prihodnjem letu v znamenju evropskega gesla: Svoboda! „Slovenija“ je priredila slavnostni večer liberalnim slovenskim poslancem. Udeležili so se ga baron Winkler, dr. Razlag, dr. Vošnjak, Pfeifer, Nabergoj, prof. Šuman in Stritar. Najbolj „gromovito“ so pozdravili Vošnjakov govor, v katerem je izjavil „zakaj da so se slov. poslanci oprijeli omenjenega gesla“. — „Videli

¹ Dokazujejo nam viri avtorjev, ki jih navaja pri tej razpravi: Buckler: Zgodovina civilizacije na Angleškem, Wiljem Draper: Zgodovina duševnega razvitka v Evropi, Scherr: Zgodovina vsesvetovne slovesnosti i. dr.

smo, da slovenska mladina, učeča se v tujih mestih, kjer je prodrla ideja svobode že davno v javnost, nam od dne do dne bolj odpada, ker zna, da vlada pri nas zavsimo še vedno mračnjaštvo; da se to dalje ne godi, da ne zgubimo naše inteligencije, vzrasle iz naroda zaradi ultramontan-skih domoljubov, zapisali smo si na naš program karakteristikon sedanjega veka: svobodo, kar je nam vstvarilo sicer veliko starih sovražnikov, a dovedlo nam še več mladih prijateljev!" Vršile so se še razne napitnice in v imenu „Slovenije“ sta nazdravila Ferjančič in Tavčar.

Ne dolgo za tem se je v dunajskem parlamentu končno odločila konfesionalna debata, v kateri so zastopali slovenski poslanci s v o b o - m i s e l n o m n e n j e . „Slovenija“ jim je priredila v zahvalo veličasten slavnostni večer dne 14. III. 1874., ki se ga je udeležilo nad 200 ljudi, med drugimi tudi mnogoštevilna slovanska društva „Ruskaja osnova“, hrv. „Velebit“ in dalm. „Jedinstvo“, dalje narodni odličnjaki dr. Razlag, Pfeifer, Nabergoj, Stritar, dr. Celestin, dalm. poslanec dr. Monti i. dr. Kronika beleži „navdušen slavnostni govor“ Tavčarjev, v katerem „zagotavlja mladoslovenske poslance, posebno drja. Razlaga, simpatij slov. dijakov zaradi možatega in svobodomiselnega postopanja v konfesionalni debati“. V oklepaju pristavljeno: „(Zarad tega in nekaterih sledečih govorov konflikt s policijo.)“ Policija je izrekla „svojo nezadovoljnost nad tem, da se je v zboru „Slovenije“ na čast državnim poslancem preveč politikovalo in žuga, da bo društvo razpustilo, ako se kaj takega zopet pripeti.“

Doba Tavčarjevega študija se je nagibala h koncu. Zapisnik iz l. 1874./75. omenja njegovo ime redkeje. Ker je koncem leta končal študije s popolnim uspehom, se da sklepati, da je posvetil zadnje leto bolj intenzivnemu študiju.

Pred njim se je odprla široka pot slovenskega politika, prvoborca za narodno enakopravnost in združeno Slovenijo, voditelja narodno radikalne stranke in pot literata v vsej lepoti njegove sočne besede in bogatega izraza. Doba, v katero ga je peljala pot življenja, je terjala od njega moža bogatih darov, širokega obzorja in jeklenega značaja in dvojne zrelosti; zakaj, nova generacija je morala nadoknaditi, kar je bilo zamujenega l. 1848. sicer bi nas pozabil tok razvoja in danes bi iskali svoje mesto samo še v muzeju zgodovine. Evropsko geslo „Svobode!“ je zahtevalo tudi od Slovencev boja na življenje in smrt, ako se nismo hoteli utopiti v ultramontanizmu.

Danes le težko razumemo vso težo bojev v tej kritični dobi, ki jih je zmogla le tako silna individualnost, kakor je bil dr. Ivan Tavčar. Da, skoro bi ne mogli verjeti, da je vse to res, zlasti ako se spomnimo grenke resnice besed¹ drja. I. Prijatelja: „Slovenci so ustrahovan narod. Terorizirala jih je zgodovina in terorizirala jih je takratna sodobnost: socialno,

¹ Iz predavanja o Župančiču l. 1908. v „Sloveniji“. Gl. „Omladina“ VI. str. 1.

religiojno in politično... In to niso tla; iz katerih bi lahko zrastle krepka individualnost." — In vendar je zrastle! Tla pa je zrahljala svobodomiselna omladina prvih „Slovenijanov“, da je dala moči drevesu, ki je rastle na njih njivi, bodočnosti.

Dr. Ivan Tavčar je šel zmagoslavno to pot, „Sloveniji“ pa je ostal zvest podporni član in starešina. Malone pri vseh nabiralnih akcijah je najti njegovo ime poleg najvišjih prispevkov. Dne 10. IX. 1887 se je udeležil „velikošolskega shoda“ v Ljubljani, na katerem je pozdravila dijaštvo v imenu ženstva njegova gospa Franja Tavčarjeva.

Akademična omladina, sicer odklanjajoč aktivno udejstvovanje v politiki dneva, je vedno zasledovala pota svojih narodnih voditeljev. Sledila je tudi njegova pota in ga na 4. red. občnem zboru „Slovenije“ dne 21. jan. 1901 imenovala svojim častnim članom zaradi zaslug za narod in društvo. Dne 12. febr. je priredilo društvo na čast svojemu novoizvoljenemu častnemu članu in gg. narodno-naprednim drž. poslancem „Tavčarjev večer“, ki je nad vse lepo uspel. (Vršil se je v dunajski restavr. „Ressource“). Jeseni mu je novi odbor z Mavricijem Rusom na čelu izročil častno diplomu. Povabil je „Slovenijane“ na Visoko, kjer so 24. sept. prebili lepe urice in ohranili ta dan v lepem spominu.

Zažarela je domovini svoboda; Želja po združeni Sloveniji je bila izpolnjena v dvojni meri: Združena Slovenija v svobodni Jugoslaviji! Omladina se je ozrla na ugrabljeno obalo svoje zemlje in nad „Slovenijo“ je napisala geslo „Jadran“.

V drugič je pozdravljala omladina svojega starešino in častnega člana na Visokem, ko so se mu poklonili „Jadranaši“ v iskrenih čestitkah k sedemdesetletnici rojstva in sporočil jim je očetovske pozdrave.

Pri tretjem obisku na Visokem je spremljala omladina svojega velikega starešino tja med zeleni gaj — k večnemu počitku.

Njegov veliki duh pa je ostal in bo živel vsemu narodu vekomaj.

VESTNIK CENTRALNEGA TAJNIŠTVA JUG. NAPR. OMLADINE IZ SLOVENIJE.

Centralni odbor. Na redni seji CT. dne 13. junija je sklenjeno, da se vrši občni zbor Centralnega Tajništva po počitnicah. Natančen datum pravočasno sporočimo. Na dnevnem redu obč. zbora bo tudi sprememba pravil Centr. Tajništva in njegovih odsekov. Spreminjevalne predloge zbiramo do 1. oktobra. — Preko počitnic vodijo posle centralnega odbora in vseh odsekov, uprave in uredništva „Vidovdana“ ferijalni odbori. — Prosimo vsa naša društva, da vpošljejo seznam svojih članov in nanje odpdajočo članarino. Dalje naj vpošljejo vsa društva do 2. oktobra natančna poročila o počitniškem delovanju za prihodnjo štev. „Vidovdana“.

Statist. - organiz. odseka. Po smernicah, ki si jih smo zastavili ob svojem konstituiranju in ki smo jih objavili v 1. štev. Vidovdana, je započel odsek s svojim delovanjem na popolnoma novi podlagi. Najprej si je odsek omislil nov inventar in

tehnične pripomočke za uspešno delovanje, nato pa se je lotil svoje glavne naloge, ki obstoji v iskanju ožjih stikov s srednješolci in njih organizacijami. V to svrho smo poslali na vse napredne srednješolske organizacije v Sloveniji okrožnice, v katerih smo jih opozarjali na važnost močne skupne organizacije vse napredne omladine, visoko kakor srednješolske, katere nujen predpogoj pa je organizirano delo v posameznih društvih. V Centr. tajništvu organizirana srednješolska društva smo opozorili, da dajejo redna poročila o svojem delovanju.

Da se informiramo o študijskih in življenjskih prilikah v inozemskih univerzitetnih mestih, smo naprosili za tozadevne informacije različne nam sorodne institucije v inozemstvu. Dobili smo med drugim celo vrsto brošur in publikacij iz Nemčije, Švice, Amerike itd., iz katerih smo ekscerpirali nekaj prav zanimivih člankov, ki jih mislimo priobčiti v eni prihodnjih številkih.

Roko v roki s socialno-ekonomskim odsekom smo pričeli zbirati material za statistiko o študiju našega dijaštva na vseh visokih šolah v tu- in inozemstvu, da si ustvarimo pregledno sliko o tem, koliko naših dijakov študira to ali ono stroko, ta ali oni oddelek, katere stroke so prenapolnjene in kje je primanjkljaj, ker je zelo važno posebno za naše abiturijente pri izbiri bodočega poklica. Zato jih opozarjamo na statistiko, ki sledi našemu poročilu in katere nadaljevanja priobčimo v prihodnjih številkih.

Odbor.

Socialno-ekonomski odsek. Upoštevalo razmere, v katerih živi naše srednješolsko in akademsko dijaštvo, si je stavil naš odsek, kakor smo že v 1. številki „Vidovdana“ poročali, za prvo nalogo, da izboljša njegov socialni položaj. Napraviti nabiralne akcije in odpomoči posameznikom, to bi bili trenutni uspehi. Nas je čakalo važnejše delo: dijaštvo, ki je bilo v tem pogledu neorganizirano, organizirati k samopomoči, ustvariti ekonomske organizacije in zainteresirati za to vprašanje one, ki imajo srce za dijaštvo in mu morejo pomagati.

Pri tem delu nas je vodila želja, da bi si napredno dijaštvo skušalo samo rešiti socialna vprašanja in se tudi v tem oziru postaviti na lastne noge. Naš cilj je, da ustvarimo neko našo, popolnoma našo institucijo, ki bi ne bila odvisna od slučajnega političnega položaja in dobre ali slabe volje naših tovarišev drugega mišljenja. V tem nas je podpirala skušnja, saj smo spoznali tekom triletnega skupnega delovanja s katoliškimi tovariši v podpornem društvu, da je ž njimi sodelovanje tudi na tem polju nemogoče, ker nimajo niti smisla niti volje za skupno delo; interesirajo se le v toliko, v kolikor bi hoteli žeti.

Mislimo, da se nam ni ozirati, ko snujemo novo podporno društvo, samo na sedanjost, temveč da moramo imeti pred očmi tudi bodoče generacije. Naše stremljenje mora iti za tem, da zagotovimo našim gosp. in ekon. institucijam bodočnost. Slišali smo pri tem marsikak ugovor: toda, tovariši, tu biti egoist in samo sebi na korist prežeti dobrobit bodočih generacij in zato odreči intenzivno sodelovanje, ni niti najmanj kolegijalno, še manj pa častno.

Imeli smo tudi pred očmi, da so minuli oni časi, ko smo dobivali izdatne podpore od države, in da leži vse v naši agilnosti. Če te ne bo, tudi uspeha ne bo.

Nekaj nas ovira pri našem stremljenju. Komaj smo se začeli gibati, že jih je cela vrsta, ki stoje s prekrižanimi rokami pri strani in samo ovirajo delo. Skrili so se pod svoje ime — še prapor si nabavite!

Centralno akad. podporno društvo. Soc.-ekon. odsek fungira kot pripravljani odbor centr. akad. podp. društvo. Pravila so oddana na policijo in je pričakovati, da bo mogoče že v kratkem sklicati ustanovni občni zbor.

Slišimo, da se je začel tudi „Radogoj“ zopet gibati in da se bo v kratkem sklical občni zbor. Pri tem se nam vsiljujejo misli, ali bi ne kazalo, da se začne razmotrivati kako bi se izognili paralelnemu delovanju dveh društev, ki imata pravzaprav isti cilj. Smo mnenja, da bi bila najidealnejša rešitev tega vprašanja — fuzija. Radogoj

ima že popularno ime, je znan med občinstvom, samo med vojno in po vojni se ga je polastilo neko mrtvilo. V centr. akad. podp. društvo pa bodo prišle nove sveže sile, ki bi bile voljne delati.

Že v zadnji številki „Vidovdana“ smo obrazložili v glavnih potezih ustroj snujočega se pod. društva. Zato tega tu ne bomo ponavljali. Povdarjamo le, da je po pravilih puščena starejšim, izkušenim gospodom, ki bi hoteli pristopiti k društvu važna beseda v vodstvu društva, dočim bo uprava v mlajših rokah. S tem je, mislimo, rešeno vprašanje sodelovanja akademikov s starešinami. In ravno vsled tega bi ne bilo po našem mnenju nekaka združitev obeh društev baš težko izvedljiva.

Našim srednješolskim organizacijam. Soc.-ekon. odsek se bavi v zadnjem času tudi z vprašanjem ustanovitve srednješolskega kolegija. Pri tem pa potrebuje močne zaslombe ravno v vrstah srednješolcev in zato pozivamo naše srednješ. organizacije, da stopijo glede tega vprašanja v najožje stike s S.-E. odsekom. Pošljejo naj nam poročila o soc.-ekon. prilikah srednješolskega dijaštva v svojem okrožju in o svojem delu na tem polju.

Hkrati pozivljamo srednješolske organizacije, da vestno izpolnijo rubrike o gmotnih razmerah v statističnih polah, ki jih v kratkem dobijo. Zlasti prosimo natančnih podatkov o maturantih.

Srednješolski kolegij. Soc.-ekon. odsek je podvzel korake na mero-dajnem mestu, kjer se že dlje časa razmotriva to vprašanje, v svrhu, da bi se stvar čimpreje in ugodno rešila. Vendar so ovire zaenkrat še tako velike, da jih bo v najbližji bodočnosti težko premagati in je vsled tega prepustiti rešitev tega vprašanja bodočnosti. Lahko pa že danes povemo, da bo že to jasen za pičlo število najpotrebnejših preskrbljeno. To je le eden uspeh, ki se z njim trajno ne bomo mogli zadovoljiti, toda trenutno se ne da več napraviti.

Odsek CT. — „Prosveta“. V tem poslovnem letu smo si zamislili:

- a) prilikam in programu odgovorno rešiti problem naših knjižnic zlasti enotnost njih poslovanja,
- b) dati smernic in ogrodja prosvetljevanju širokih narodovih plasti,
- c) napredno dijaštvo organizirati, programe izenačiti in zmedene naše vrste idejno ustaliti.

K vsem tem aktualnim točkam smo po številnem sejanju in zborovanju zavzeli svoje stališče in dali rahlih vodljivih potez, želeč, da v CT. včlanjene napredne dijaške organizacije ne vidijo v Centralnem Tajništvu le v eno zlitega naslova različnih naših firm, ampak vodnika v vseh naših zadevah in izhodišče vseh naših akcij, varuha in ohranjevalca enotnosti v mislih, složnosti v njih izvedbi, pravega reprezentanta.

Podrobnosti rešuje širši forum, naš upravni odbor je za začetek odredil:

Ad a) CT-„Prosveta“ zbira material za nove knjižnice in ga odbira 1. za javne ljudske, 2. mladinskošolske in 3. strokovne knjižnice. Kadar se nabere dovolj knjig za eno teh knjižnic, se v potrebnem kraju ustanovi podružnica „Prosvete“ in tej izroči knjižnico oz. odda v upravo naprednim (sokolskim, pevskim tid.) društvom tega kraja eventualno tudi le eni zanesljivi osebi. Vsaka od centrale komurkoli v upravo dana knjižnica ostane last CT-„Prosvete“. Vse knjižnice imajo značaj potujočih knjižnic in vsebujejo le gotovo, kraju primerno število knjig, 80 do 150. V gotovem roku, na 2 do 5 let, se knjižnica izmenjava, knjige namreč prenese iz dosedanjšega kraja v nov kraj in od drugod zopet na izpraznjeno mesto, da se kar največ in najrazličnejših knjig prečita. Vsako društvo mora skrbeti za tem, da si poleg naših knjig začne zbirati tudi lastne knjige, da tako pride do svoje knjižnice, neodvisne od „Prosvete“. To je predvsem namen naših potujočih knjižnic: vsposobiti ljudi po deželi za posle knjižničarja, buditi društveno življenje, veselje do lepega čtiva in pripomoči do lastne knjižnice. Podrobnejša uredba tiskovine in poslovanje je enotno in se taka navodila knjižnicam in interesentom sproti sporočajo. Centrala v Ljubljani vodi evidenco in

nadzorstvo nad knjižnicami in jim daje posebna imena. Prva od naprednega dijaštva po vojni ustanovljena knjižnica je ona pri Sokolu na Vačah, ki nosi ime „Primož Trubarjeva knjižnica“.

V centrali pa se nahaja „Znanstvena knjižnica“. V njo spadajo vsakršne znanstvene knjige, ne glede na jezik in stroko. Iz nje si izposojujejo knjige vsi oni, ki delajo v Centralnem Tajništvu oz. za CT., predvsem pa sotrudniki „Vidovdana“ in predavatelji „Prosvete“. Zlasti tovariši iz dežele in naše učitelstvo, ki bo gotovo bogato podpiralo našo akcijo, predvsem ti bodo deležni sadov prepotrebne knjižnice. Pri tej priliki pa ponavljamo prošnjo za sodelovanje.

Ad b) Umevno, da bomo pri izbiri knjig predvsem napredni „Prosvetaši“. A tudi s predavanji ne sme biti drugače: Tu smo trčili ob nov problem! Hodi dijak sam zase in svojo pot, ali pomagaj drugim, ki so že davno na tem delu? Odločili smo se za zadnje. Zato bo CT-„Prosveta“ rezervoar mlade energije napredne omladine, ki jo primerno porazdelimo na delo pri: 1. Zvezi kulturnih društev; 2. v telovadnicah in prosvetnem delu sokolskih društev; 3. pri naših narodnoobrambnih društvih; 4. v dijaških organizacijah.

Znano je da kljub precejšnjim uspehom v vseh naprednih društvih vendar še niso izčrpane vse možnosti za najugodnejši rezultat, baje vsled mlačnosti mladine. Res je, da nas še marsikje manjka, da nas je na malopomembnih mestih več, kot na važnih, da v vseh organizacijah, odkar se je v njih zredčilo dijaštvo, obvladuje neka mlačnost, manjša inicijativnost, ni ognja, ni dvobojev med mnenjem mladine in starejših. Ne, da udušimo pritožbe, „mladina ne dela“, ampak ker kritična ura zahteva vseh delavcev, zato moramo zopet in vsi v društva. CT-„Prosveta“ poziva vse napredne dijake, gg. starešine v CT včlanjenih društev, napredno učitelstvo in prijatelje, da stopijo v krog prosvetnih delavcev. Strnimo vrste!

V teh počitnicah pristopamo k izvedbi gorenjega načrta, jeseni moramo biti na delu. Prosimo teda! nasvetov in predlogov s strani tovarišev in organizacij na naš naslov. Tovariše, ko odhajajo na počitnice, prosimo, da zbirajo snov za poljudna predavanja iz vseh strok in naznanijo teme in datum, kdaj so z njimi pripravljeni, na CT-„Prosveto“. V oktoberski številki „Vidovdana“ objavimo potem pregled razpoložljivih predavanj. Prosimo pa, da prav skrbno prouče evangelij M. Tyrša, ker je v telovadnice treba dati najprvo, največ in najboljših moči. Torej, na jesen! A že sedaj mora vedeti domače društvo, da je prišel dijak na počitnice.

Ad c) Za to točko skliče Centralno Tajništvo takoj po počitnicah anketo, ki bo gotovo prinesla jasnost in enotnost v naše vrste. Tovariši sami vedo, kaj nam je v spodtiko, in kaj nam manjka, če primerjajo akcije narodnoradikalnega dijaštva, „Preporodovcev“ i. dr. pred vojno in naš sedanji položaj in stanje, ki ga ob drugačnih okoliščinah sicer lahko dosežemo. V to upamo in verujemo v uspeh, ki čaka enotno bojno vrsto napredne omladine.

Odbor.

Statistika jugoslov. dijaštva — pregled za ekonomsko izbiro stann. Statistika igra eno najvažnejših vlog na vseh poljih kulturnega in socialnega, posebno pa gospodarskega življenja. Ona nam da pravo podlago za reforme in nam pokaže smernice za delovanje.

Neorijentiranost dijaštva naravnost kriči po statistiki. Danes ne vemo niti števila dijaštva, še manj pa seveda koliko se krije njih število s potrebo izobražencev. Morda gremo s številom dijaštva propasti nasproti? Saj vse drvi na univerzo, vsak hoče biti akademično izobražen, pri tem pa se malokdo vpraša kakšna se mu obeta bodočnost in še bolj redki je tisti, ki se vpraša če ima veselje in v prvi vrsti zmožnosti postati strokovnjak.

Za natančno sliko potrebujemo pregleda o poklicih, ki zahtevajo akad. izobrazbo, da se bo mogoče orijentirati pri izbiri poklicev.

Posamezniku in narodu mora biti ležeče na tem, da si razdelimo moči po potrebi — ne pa morda po modi, ker sicer se lahko na mah najdemo pred neprijetnim dejstvom, da velik del naših izobražencev ne bo našel mesta. Takrat bo prekasno govoriti o tem, ker bomo lahko samo konstatirali, da se je zgodilo po lastni krivdi, ker se nismo znali orijentirati.

Vsled navedenega sta si odseka postavila za nalogo, zbrati statistiko jugosl. dijaštva v tu- in inozemstvu, po strokah v državnih in privatnih službah (industriji, trgovini itd.) ter s tem podati pregled za ekonomsko izbiro stanu.

V posameznih številkah lista bomo podajali odlomke iz tozadevne statistike.

Že danes moremo reči, da preti nadprodukcija absolviranim akademikom v mnogih strokah predvsem v Sloveniji. Morda bomo na lastni koži občutili prav kmalu svojo separatistično zakrknjenost. Svetujemo tovarišem da gredo študirat vsaj za par semestrov v Zagreb ali Beograd, da spoznajo razmere cele države, zlasti na jugu, ker tam si bo moral marsikdo iskati kruha.

Odločnejšo besedo spregovorimo takrat, ko bodo govorile že številke same, ko beseda ne bo več fraza, ampak grenka resnica.

V C. T. VČLANJENA DRUŠTVA.

Jugosl. napr. akad. društvo „Jadran“ v Ljubljani. V zimskem semestru je imelo društvo 9 sestankov in debatnih večerov. Prvih 5 sestankov je bilo posvečenih notranji ureditvi društva, ureditvi razmerja do ostalih akad. društev in določitvi programa za nadaljno društveno delovanje, kjer so imeli glavno besedo načelniki šestih sekcij. Šele nato je mogla pričeti z delovanjem kulturno znanstvena sekcija, ki si je določila na svojem prvem sestanku program tako, da poda potom predavanj točno sliko o kulturni in politični orientaciji jugosl. akad. omladine in drugič sliko o politični grupaciji jugoslovanskega naroda, ter delovanje teh grup v teoriji in praksi.

S tem se je sekcija nekoliko oddaljila od svojega pravega namena, ni pa nikakor zgrešila v vzgojnem smislu članstva, ker vsak, ki stopi iz akademskih vrst se mora znati tudi politično orijentirati in s pregledom, ki bi mu ga nudila sekcija pri tem programu bi mu bil ravno v tem smislu podan prvi temelj. Na podlagi tega programa je imela sekcija naslednja predavanja: tov. Matulovič Jerko: Studentstvo po vojni na zagrebški in ljubljanski univerzi, tov. Mirko Markovič: O splošnih omladinskih pokretnih na beograjski univerzi, Dr. Milko Brezigar: dve predavanji o razvoju avtonomističnega vprašanja. Debate po predavanjih so bile živahne. Na semestr. občnem zboru pa je predlagala sekcija izključitev 76. članov, ki se niso udeleževali društvenega dela in v prvi vrsti, ker jih je popolnoma pogrešala na svojih sestankih. Predlog je bil sprejet.

V drugem (letnem) semestru je „kulturno znanstvena sekcija,“ nadaljevala svoje delo. Na šestih sestankih so bila sledeča predavanja: Tov. Milan Zadnek, stud. teh.: Svetovni nazor (v dveh predavanjih), starešina dr. Lah: Akademsko življenje, tov. Stojan Bajič, cand. iur.: Teorija in praksa socializma, tov. Milan Zadnek, stud. teh.: Psihologija socializma, tov. Stojan Bajič, cand. iur.: Mi in politika.

Vsakemu predavanju je sledila debata o posameznih vprašanjih dotične teme. Vsa predavanja so, kakor je iz naslovov razvidno, socialno-političnega značaja. Stremilo se je za tem, da člani izpolnijo svojo politično naobrazbo ter da socialne probleme proučujejo le na podlagi lastnega premišljevanja in prepričanja. To je pa bilo in bo mogoče le v svobodomiselnem, neodvisnem in nadstrankarskem društvu kakoršen je „Jadran“.

V prihodnjem letu bo kulturno znanstvena sekcija šla po isti že utrti poti tako, da bo kakor doslej imela značaj „akademskega socijalno-političnega seminarija“.

M. Markovič, cand. ing.

Klub jugosl. napr. akademikov iz Italije. Celoletno delovanje kluba se je vršilo v smernicah označenih že v zadnjem poročilu. Ni bilo lahko, ako upoštevamo večstransko zaposlenost ne ravno velikega števila našega članstva in da so morali nekateri sedeti v več odborih, in kratek čas, ki nam je bil odmerjen za pripravo temeljev bodočemu razvoju našega društva. Toda volja je bila dobra in opažati je bilo pri vseh splošno zanimanje za vse kar se je tikalo in se tiče društvo, za izvedbo njegovega precej obsežnega programa.

Vedno nam je bilo pred očmi, da je narodno-obrambena stran našega programa ravno toliko važna kot vse ostale točke tega programa t. j. idejna baza, na kateri je bil ustanovljen klub, materialna samopomoč itd. Odbor je nudil članstvu vse potrebne informacije o našem položaju v Primorju, kolikor jih je mogel dobiti v teku zadnjega meseca.

Nadel si je nalogo, da zbere čimveč materiala o našem kulturno-prosvetnem, političnem, gospodarskem, šolskem, dijaškem vprašanju. Na naše tozadevne prošnje so se radevolje odzvale vse inštitucije, v katerih delokrog spadajo posamezne omejitene panoge našega narodnega življenja. Ker pa je materiala še vedno premalo, da si stvorimo pregledno sliko, dana je bila inicijativa članstvu, da se tekom počitnic pobrine še nadalje in da obenem s tem dobijo posamezniki gradivo za referate v prihodnjem letu. Organizacija vseh predavanj, debatnih večerov bila je prepuščena nar.-obr. odseku. Sploh je bila naloga tega, da pripravlja članstvo potom informacij o položaju v Primorju, potom raznih drugih predavanj, katerih namen je bila potrebna samoizobrazba članov, za uspešno in aktivno delovanje našega dijaštva za časa počitnic. V koliko se je to posrečilo, tega danes ne moremo vedeti. Pokažejo nam fakta, katere bomo mogli pregledati, ko bodo že izvršena. Zaenkrat zremo v zavesti, da smo vse storili, kar je v naši moči, z zaupanjem v najbližjo bodočnost. Kot predavatelje nismo upotrebljavali izvendruštvenih faktorjev, ker smo jih imeli dovolj izmed tovarišev samih in sicer v različnih panogah znanosti in umetnosti. Žal, da vsled prehitrega sklepa tekočega študijskega leta ni bilo možno, da bi prišli vsi na vrsto. Ravnotako smo zagotovljeni v tem oziru tudi za prihodnje šolsko leto.

Študijsko leto je šlo h kraju, dela je bilo veliko, kolikor ga je mogel klub izvršiti, je to storil. Uspehi so precej lepi in to nam daje nado, da se bo razvoj društva tudi v naprej vršil v pozitivni smeri in da bo bilanca delovanja i v nadalje izkazala vedno aktivo.

Srednješolski ods. D. J. A. v Mariboru. Ob začetku letošnjega šol. leta se je iz društev „Mejnik“ in „Udruženja jug. omladine iz Primorja“ osnovalo v Mariboru „Društvo naprednih dijakov“. Ta organizacija pa vključub dobri volji odbora, vsled nebriznosti s strani članstva za društveno delo, ni mogla napredovati. V celem I. sem. sta se vršili dve predavanji, poset pa je bil tako skromen, da bi moral celo najidealnejši odbornik obupati. Da bi se pa vseeno ohranila na nekak način vez med dijaštvom, je odbor priredil 8 akademij, pravzaprav plesnih zabav, ker drugačnega sredstva pač ni imel, da bi zvaljal članstvo skupaj.

Razmere so se po obč. zboru 18. feb. temeljito izpremenile. Novi odbor je takoj začel z notranje-organizatoričnim ter resnim delom. Sklenil je takoj, da se vrše vsako nedeljo redna predavanja, da se plesalo absolutno ne bo več. Prav mu je prišel postni čas, ko je vsak hrup prepovedan, tako, da se je dalo članstvo pregovoriti za resno društveno delo. Odbor je revidiral vrste ter odslovil vse nezadovoljneže in omahljivce.

Zadelo pa je društvo tudi na odpor šol. oblasti, ki niso hotele že prvemu odboru potrditi pravil. Razen tega smo prišli tudi pri javnosti v nemilost, ki nas je smatrala

za „divjake“, češ da ne znamo drugega kot plesati. Radi teh vzrokov se je odbor začel pogajati z D. J. A. v Mariboru, da se jim priključi kot srednješolski odsek. D. J. A. bi imelo nalogo, da nas ščiti pred eventuelnimi šikanami s strani šol, oziroma pol. oblasti. Ideja se je kmalu uresničila ter je izredni občni zbor 13. V. 1923. odobril sklep odbora ter dal društvu ime: „Srednješolski odsek D. J. A. v Mariboru. Odbor se je z podvojenjo vnemo lotil notranje organizacije v odseku. Kot največji uspeh pa je zaznamovati „dij. akademijo“, ki se je vršila 27. V., kjer so nastopili vsi odseki z dram., pevsкими, orkestralnimi in telovadnimi točkami.

Srednješolski odsek D. J. A. ima sedaj 215 članov ter se lahko trdi, da je v društvu včlanjeno samo tako dijaštvo, ki se jasno zaveda, z a k a j je včlanjeno v dijaški organizaciji. To je kratek pregled dela, ki ga je izvršilo napredno srednješolsko dijaštvo v šol. letu 1922/23.

„Prosveta“ Novo mesto. Desorijentiranost — ta beseda označa kratko duševno stanje današnje napredne inteligence, zlasti pa še naprednega dijaštva. Manjka silne ideje, ki bi vodila vse naše delovanje in ki edina more tvoriti protiutež klerikalizmu. Da pri tej splošni apatičnosti tudi naše društvo ni moglo uspevati tako, kakor bi marsikdo od nas želel, je jasno. Ustanovljeno kmalu po svetovni vojni pod neposrednim vtiskom osvobojenja, svoboščin, ki jih je tedaj dobilo dijaštvo in celjskega kongresa, deluje več ali manj živahno že nad tri leta. Sedanji čas, dobo idejne krize, skušamo izrabiti predvsem za vsestransko izobrazbo članov potom znanstvenih in literarnih predavanj. Posebno živahno deluje sekcija nižjegimnazijcev, ki je imela letos že 20 sestankov. Dramatska sekcija je uprizorila Cankarjevo dramo „Jakob Ruda“, ki je tako moralno kakor tudi gnotno ugodno izpadla. „Prosveta“ je včlanjena formalno v „Savezu“, in sicer v celjski župi, a v resnici nima z njim nikakih stikov. S „Centralnim tajništvom“ je lansko leto vzdrževala tesne vezi. Upamo, da v kratkem sekcije „Centralnega tajništva“ izdelajo načrt svojega delovanja, na podlagi katerega bo mogoče intenzivno skupno delo!

F. Z.

JUGOSLOVANSKO DIJAŠTVO.

„Z ljubljanske univerze. Študijsko leto, ki se nagiblje te dni h koncu, je stalo v znamenju popolnega mrtvila. Vzrokov pač ni težko najti: podpornemu društvu, viru boja in monometru moči, je strel v Mestnem domu upihnil luč življenja, vesti o „ukinitvi“ univerze so potihnile — gotovo na žalost mnogim... Pa tudi niti policija, niti gledališče nista dala vzroka za kako akcijo, ki bi zbudila kralja Matjaža.

Skupne reprezentance ljubljanska akademska omladina ni imela, tudi če si je odbor sestavljen po delegatih strokovnih društev lastil ta značaj, ki pa je pokazal svojo popolno nezmožnost pri akciji za bolniško blagajno in doživel nesmrtno blamažo na protestnem shodu radi nenakazanih honorarjev honoranim nastavljenecem. Izdelal je baje tudi pravila za reprezentanco (seveda po strokovnih društvih). Na ta predlog bodo kulturna društva napisala neizogibni a. a.

Strokovna društva so pokazala svojo nazadujočo tendenco, medtem ko je mir kulturna društva okrepil ter jim nudil priložnost, da se posvetijo samo notranjemu delu. Tako živi akademska omladina v svojih kulturnih društvih popolnoma vsaksebi brez boja in vseh njegovih dobrih in slabih posledic. Kulturna društva razvijajo intenzivno delavnost, posebno v smeri prosvetnega dela med člani in pa pri — čiščenju svojih vrst.

Prihodnje leto utegne ljubljanski akademski omladini prinesiti več življenja, saj vstaja zopet vprašanje skupnega podpornega društva in reprezentance celokupne

omladine. Upamo, da je minulo leto najnižja depresija življenja ljubljanske akademske omladine in da nam prihodnje leto prinese več življenja, več uspehov! S. B.

Novo akademsko društvo. Na ljubljanski univerzi se je osnoval pred kratkim narodno-radikalni klub „Slovenski Jug“. Klub temelji na programu radikalne stranke. —r.

Podpisi in še kaj. Dekan juridične fakultete v Ljubljani je izdal objavo, v kateri ugotavlja, da je obisk nekaterih zelo pičel, tako da bodo morala ostati dotična predavanja netestirana (po krivdi „zanikrnih“ slušateljev na škodo „marljivih“, da govorimo z besedami objave), da žive besede predavatelja ne more nadomestiti knjiga in da se bo pri izpitiht zahtevalo vse, kar se predava. Poleg tega je sklenil fakultetni svet, da smejo gg. profesorji dati podpis samo osebno navzočemu slušatelju.

Ne moremo si kaj, da nebi napisali k temu par misli — naj se oglasi tudi druga plat zvona. Zgoraj navedenim ukrepom je očitvidno skupni vzrok slab obisk „nekaterih“ predavanj. Že mogoče. Znano pa je nasprotno, da so zelo mnoga predavanja tako zasedena, da ni dobiti mesta in da je itak ne velika predavalnica „dubkom“ polna. Da slušatelji ne morejo obiskovati vseh predavanj, je jasno (in je zato opomin, da se pri izpitiht upravičeno zahteva znanje vsega, kar se je predavalo, tu brez zveze) istotako tudi, da poslušajo tista, ki jih rabijo, ki se jim zde važna in dobra. Če so tedaj nekatera predavanja slabo obiskana, je treba iskati temu vzorka tudi drugje, ne ravno v „zanikrnosti“ slušateljev.

Sploh tvori skrb fakultetnih oblasti za številen obisk predavanj zanimivo „vzgojno“ vprašanje. Razprava o „vzgoji“ odrastlega akademika bi segala preko mej teh vrstic, pač pa nas mora zanimati način te vzgoje. Medtem, ko ostane omenjena objava samo pri našvetih in svarilih, je sklep fakultetnega sveta lahko zelo občutna, pa čisto nekoristna represalija za pomnožitev obiska predavanj. Pravzaprav bi moralo biti univerzitetnemu profesorju število slušateljev irelevantno, saj ne predava številu, niti se ne hodi kazat pred „množice“ — njegovo predavanje je plod njegovega znanstvenega dela, ki ga nudi tistim, ki so se resno posvetili isti znanosti. Zato je smešno potegovati se za večje število poslušalcev, saj ostane efekt predavanja isti: tisti, ki študirajo, ga sprejmejo, ostalo „število“ je pa na tem kot prej.

Ne samo to, še nekaj drugega bi radi povedali. Ali se fakultetni svet, ko je o tem sklepal, ni zavedal, da je mnogo, zelo mnogo naših tovarišev, ki ne obiskujejo predavanj radi svoje „zanikrnosti“, ampak radi tega, ker si morajo sami služiti svoj vsakdanji kruh? In ravno ti so naši najmarljivejši, najvestnejši in tudi najvrednejši tovariši, ki jim težki gmočni položaj onemogoča obiskovati predavanja. Ali naj bo študij predpravica tistih, ki žive na tuj račun? Ali naj je tem našim tovarišem pa študij onemogočen? Naj bo to končni efekt akcije za pomnožitev poslušalcev?

Priznati je treba, da so podpisi tradicijonalna formalnost, ki niti ne dokažejo, niti ne morejo dokazati „marljivega“ ali „zanikrnega“ posečanja predavanj. Kajti kako naj določimo, kdo redno pohaja predavanja, kdo „opravičeno“ izostane, kdo jih poseča manj redno, pa vendar še toliko, da „zasluži“ podpis? Kje je meja? Kdo jo določi? In če poseča predavanja, pa ne posluša — ali ni to isto, kakor da ga nebi bilo? Kdo more to kontrolirati? Kako? Če bi hoteli biti dosledni, bi morali vpeljati sistem „vsak na svoje mesto!“ in „roke na klop!“, potem pa g. učitelj kliče po imenih; odsotni naslednji dan oblegajo kateder s pisemci papanov in mamic, da je njih nadebudno mladino glava bolela, trgalo, da jim je bilo slabo, prehlajenje itd. itd. Da, težko je ne pisati satire.

Kaj naj rečemo o formalnostih, ki jih zahteva fakultetni svet. Kakšen pomen naj ima osebna prisotnost pri dajanju podpisa? Ali naj bo nadomestilo za vse zamujene ure? Ali naj bo radi etikete? Ali naj sicer reden slušatelj izgubi frekvenco (in o tem često semester), če je takrat zadržan? Itd. Itd.

In na koncu koncev — kam bi pa s slušatelji, če bi vsi prišli k predavanjem. Naši že itak majhni, slabo opremljeni in nezadostno zračni prostori ne bi mogli sprejeti v se takih množin. In kaj potem?

Mi povdarjamo, da je število poslušalcev pri predavanjih, kakor tudi samo poslušanje predavanj zelo postranskega pomena. Kdor vestno študira, ta ne bo samo „obiskoval“ predavanj, niti jih samo „poslušal“, njemu bodo predavanja več, postala bodo po vestnem delu del njegovega znanja. Kdor pa ne študira in si nabira samo semestre (zakaj bi mu ne pustili nedolžnega veselja?), mu „posečanje“ predavanj ne bo vtilo modrosti.

Hoteli smo opozoriti na to, da pot, ki jo je ubrala juridična fakulteta, ne vodi do cilja. Nam se zdi neprimerna, v praksi zelo težko izvršljiva in kaže žal neumevanje položaja akademske omladine.

SLOVANSKO DIJAŠTVO.

Pismo iz Warszawe. Dragi tov. urednik! Mogoče si si mislil, da me je povozil vlak ali da me je poljska smrt odnesla v višave, ker se toliko časa nisem nič oglasil. Različne težkoče so mi zadržavale roko, no zdaj sem se že umiril in malo pogledal okrog sebe, da morem o čem pisati, čeprav je vse precej nepopolno.

Poljsko dijaštvo je gospodarsko dobro organizirano, da, naravnost izborna. Drugače pa ne bogve kaj. Tu vidiš ljudi v posebnih čepicah, a la burševske. In v resnici so njihova društva taka. Svoj dom imajo v hiši z 8 nadstropji, v njej svojo prodajalno, na univerzi, tehnik, anatomicu in visoki trgovski šoli svoj bufet. Gospodar. organizacija je v resnici izborna in tu sem v praksi videl marsikaj, kar sem si preje le mislil. Toda tu je poljsko dijaštvo, ne naše. To dijaštvo je neverjetno disciplinirano. Mi (v Ljubljani) smo napram njim čreda zveri. Vsi so eno, dasi jih ločijo naziranja. Razen socialdemokratov so katoliki vsi, toda, katol.-napredni, katol.-socijalni, katol.-konservativni so si vseeno v laseh. V socijalni stvari so pa vsi eno. Njihov nabiralni teden je prinesel 140 milijonov mark. — V javnosti je tu student bog. V gledališču dobe najboljše prostore 40% ceneje, kar so jim preskrbele njih organizacije.

Često sem slišal prav omalovažujoče sodbe v Ljubljani o tukajšnji univerzi. Docela neutemeljeno: vsaj v kolikor šolo poznam, je izborna, profesorji naravnost sijajni. Naučiti se more izredno mnogo in mnogo videti — seveda, obvladaj poljščino! Tip šole je rusko-francoski oz. sedaj francoski. Profesorji so samostojni ljudje, strokovna vprašanja rešujejo i s poudarkom lastnega mišljenja. Vse to, kajne tov. urednik, je čisto lepo. — Med kolegi pa preseneča eno: med njimi imaš silne starine. 35 let nič posebnega, so tudi komadi na razpolago s 40 leti in več, oženjenih cela šuma. Deklet je izredno mnogo, ta so mlajša. Je pa med njimi tudi nekaj prav častitljivih matron.

Bržčas jo za počitnice primaham domov, na univerzi je tačas vse zaprto. Vmes poskusim z izpitom. Biologije tukaj ni nič, zato pa je ona splošen del pri histologiji, embriologiji pa pri anatomiji. Pametno, po — mojem! Z izpiti pa ne gre po ljubljansko, zanje, oz. za termin, se moraš boriti, če hočeš delati. Je res precej formalnosti, ki te strašno ovirajo. Tu sta n. pr. dva Slovence, ki čakata že cel semester na izpit iz histologije, pa ne prideta na vrsto. Eden je v 6. drugi v 8. semestru, a jaz dvomim, da ga bosta mogla položiti. Drugje jih lovijo za izpit, tukaj pa se moraš boriti. Usus je, da jih v dnevu vpraša profesor le 5. Medicincev je vseh skupaj 1000. Misliš si tedaj lahko, kakšen dren je to in kako se pririje k izpitu.

Se krušne razmere na kratko! Eksistenčni minimum je 1000 Din. Draginja zelo narašča. V par mesecih za 30%, tako da s 1000 Din že pičlo shajaš. V Warszawi stane

stanovanje minimum 100.000 Mark. Pranje je silno drago, odirajo kot dogovorjeni, sprajca 3000 Mark, t. j. 6—7 Din! Postrežba minimum 20.000 Mk. Vse stroške s stanovanjem lahko računamo na 160.000 Mk. Hrana v menzi stane 6—700 Din dnevno, t. j. 210.000 Mk, zajtrk 40.000 Mk. Vsa ta hrana pa ne zadostuje, posebno ona v menzi je silno plehka. Vina ni, edini trošek je tobak, prilično 80.000 Mk mesečno. Če računam še 60.000 Mk za diverzne izdatke, pride okoli 550.000 Mk mesečno, kar je danes 1150 Din. Seveda, to življenje ni bogvekakako ekstra. Če stanuješ v domu, pride ceneje, stanovanje 2500 Mk. Toda zbogom potem učenje in najbrž še zdravje. Je ta dom na svoj način originalen, namreč, slika njegova je prežalostna. Ne vem, od kje je nametal slučaj vse to ljudstvo skupaj; tu dobiš tipe in milje, ki odgovarja L. Andrejevi „Na dnu“, kjer slika studentovsko življenje. Vlada tu čisti komunizem, kar moje, to tvoje, skrajni cinizem, izražanje surovo. Globlje ne smem, brani ozir na akademsko čast, ki neznausko trpi. Le včasih se zaziblje Wisla... eden zgine..., ni se dalo drugače. Facit vsega je, ne hodit v Warszawo študirat. Ako si tu brez sredstev, nimaš se na nikogar obrniti.

Pozdravlja vse

O.

Boljševiška univerza v Harkovu. (Sovjetska Rusija). Za sprejem v „Komunistično vseučilišče“ je odločilna, razen neke gotove stopnje predizobrazbe, slušateljeva politična preteklost, Umevno, saj je v načrtu šole, „gojiti novo kulturo komunizma, vzgojiti apostolov Marksove ideje“. Zavod se je imenoval sprva „Višja partiska šola“, dokler niso njegovega učenega načrta po vzoru fakultet razdelili v stroke in ga postavili na višji nivo, s čimer naj je upravičen njegov novi naziv: univerza.

Komunistična univerza ima tri oddelke. Od teh daje triletni Splošni oddelek slušateljem splošno naobrazbo v političnih doktrinah. Glavni predmeti študija v tem oddelku so: Politična ekonomija (I. letnik), zgodovina (II. letnik), historični materijalizem (III. letnik). Drugi in tretji oddelek trajata vsak po poldrugo leto in sta namenjena izobrazbi partijskih učiteljev, lektorjev in govornikov. Poleg teh treh oddelkov ima univerza še specialne tečaje, razporejene po sekcijah. Od teh najvažnejši sta sekcija za publicistiko in sekcija za retoriko, važna je tudi sekcija za protiversko propagando. Komunistična univerza v Harkovu ima 448 slušateljev, od teh 88 žensk. So to sami mladi ljudje, povečini revolucionarji ali bivši vojaki Rdeče armije. Teoriji sledi v okviru pridobljenega znanja praktične vaje. Publicistična sekcija izdaja lastno glasilo. Slušatelji se morajo udeleževati klubovih in strankinih zborovanj in shodov in tam nastopati kot mojstri v prednašanju in govorih. (Po „Prager Presse“.) — J.

Listnica uredništva in uprave.

S to dvojno številko zaključimo drugi letnik. V jeseni — s pričetkom šolskega leta — z novimi močmi na delo!

Tudi danes ne moremo priobčiti v 1. številko obečano prilogo vsled pomanjkanja gradiva. Tovariši srednješolci, priloga je predvsem namenjena Vam! Kje ste? Ne zadostuje, da ob strani kritikujete in se jezite, da je list premalo zanimiv.

Vse cenj. sotrudnike prosimo, da nam do 1. oktobra pošljejo prispevke za list. Prva številka tretjega letnika izide — z ozirom na to, da je sedaj izšla dvojna številka — 15. oktobra.

B o ž o., Maribor. — Priobčimo prihodnjič, ko bo več gradiva za prilogo.

Vse one cenj. naročnike, ki nam še niso poslali denarja, prosimo, da nam pošljejo čimprej. One cenj. naročnike, ki so nam že poslali naročnino, obveščamo, da jim bomo vračunali naročnino za prihodnji letnik.

Društva, katerim smo poslali 1. številko, v razprodajo, prosimo, da nam pošljejo obračun.

TISK J. BLASNIKOVIH NASLEDNIKOV V LJUBLJANI.

43951

Petdesetletnica „akademičnega društva ‚Slovenija‘ na Dunaju“. Dne 26. maja 1919. je poteklo 50 let odkar je bilo ustanovljeno to najstarejše društvo slov. akademikov. Dnevi njegovega postanka segajo v začetek avstrijske ustavne dobe, a petdeseto leto je privedlo njegovo omladino v osvobojeno domovino in ji poklonilo v dar uresničenje stoletnih sanj — „ustanovitev vseučilišča v Ljubljani“, kar je bilo izrecna zahteva društvenega programa pod točko 3.: „Slovenija“ smatra narodno šolstvo pogojem kulturnega procvita mej Slovenci in zahteva odločno ustanovitev vsučilišča v Ljubljani.“

Politična in kulturna svoboda je spremenila čez noč sto skritih želja omladine v neizprosne ukaze izvršilnih nalog, podrobnega dela, a odprla obenem vrelce idejnih smernic in program „Slovenije“ je zadobil konkretnjših tal.

Zbrala se je dotlej raztresena omladina slovenska na domačih tleh in privabila v svojo sredo brate z juga ter reorganizirala društvo na zunaj.

Življenju „Slovenije“ je bilo treba dati svobodnejših mej, da more ustrezati drugemu delu svojega namena: ustvarjati pozitivno delo za obstoj svobodne — Jugoslavije, njeno porast in njen procvit. Reorganizacija se je izvršila tudi na znotraj in iz „Slovenije“ je vzrastlo novo „Jugoslovansko napredno akademsko društvo „Jadrana“.

Zgodovina „Slovenije“ obsega obenem važen kos kulturne in politične zgodovine celega naroda v njegovih nesvobodnih dneh. Društvo samo se je zavedalo že od početka svoje velike važnosti, kar je označilo tudi v programu: „Slovenija“ se smatra važnim organom v javni vseslovenski narodni organizaciji. Zbira in vzgaja slovensko akademično mladino; smatra vsestransko radikalno delo za narodni obstoj in procvit, bodisi v kulturnem, bodisi v narodnogospodarskem oziru za prvo dolžnost vsakega Slovenijana. Tej dolžnosti se uklanjajo vse druge.“ (Podčrtano v programu.)

Sedanje društvo je že v prošlem zimskem semestru sklenilo izdati zbornik o 50 letnem delovanju „Slovenije“ in obenem proslaviti društveno 50 letnico z veličastno akademijo. Priprave za proslavo se vrše že pol leta in zbornik bo skoro dogotovljen. Zbornik (spomenica) bo kulturno-historične vrednosti za vsakega izobraženca, ker bo obsegal poleg društvenega historijata tudi važne odlomke na takratno življenje celega naroda, napisane iz spominov bivših Slovenijanov, današnjih narodnih odličnjakov, predvsem pa važno znanstveno razpravo „o početkih „Slovenije“ izpod peresa univ. prof. dr. Iv. Prijatelja, z ozirom na kulturno in politično življenje Slovencev v tedanji dobi.

Volje in moči je dovolj, da bomo mogli izvesti to važno nalogo, razven — manjka seveda — denarja! in zopet denarja.

Spoznati in proučiti zgodovino naroda je predpogoj za delo k uspešnemu napredku. Ni treba posebej povdarjati kolike važnosti bo ta zbornik kot kulturni dokument v zgodovini razvoja narodne omladine.

Treba je zbrati tiskovni fond. Denar ne bo proč vržen, četudi se ne bi takoj obrestoval, naložen v tako važno knjigo, ki ni namenjena za „kupčije“. Obračamo se tem potom do vseh prijateljev kulturnega napredka in prijateljev omladine, da priskočijo na pomoč po svojih močeh s prostovoljnimi prispevki za osnovo tiskovnega fonda. Darove blagovolite pošiljati na naslov:

Tiskovni odsek J. n. a. d. „Jadrana“ v Ljubljani, Tomanova ul. 3.

Našemu dijaštvu pripom-
ročamo tvrdko

J. GOREC

Palača lj. kredit. banke.

Za nakup:

koles
pneumatike
vseh potrebščin.

Prvovrstno blago.
Cene zmerne.

C. T. ima na prodaj sledeče
brošure:

„Mladim akademikom“
Din 3.—,

Iz naroda za narod
Din 5.—,

Moderna družba in cerkev
Din 4.—,

Spomenica „Slovenije“
Din 10.—.

Naroča se pri C. T. Ljubljana,
Tomanova ulica 3.

Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani

Wolfova ulica šte. 1.

Izdeluje vsakovrstne tisko-
vine, knjige, brošure, bloke,
poslovne knjige, note, vstop-
nice, tabele, razglednice, na-
ročilne knjižice, lično, hitro
in po konkurenčnih cenah.

Moderna knjigoveznica.

Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani Marijin trg šte. 8.

Ima v zalogi raznovrstne knjige,
kakor pesmi, povesti, potopisne
črtice, romane, mladinske spise,
nadalje tudi pesmarice slov.
narodnih pesmi starejših in
novejših skladateljev.

Opozarjamo na
„Splošno knjižnico“,
katera v kratkem izide.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo
brezplačno!